

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)

## ดัชนีอายะฮ์อัลกุรอาน

สุเราะฮ์และอายะฮ์	ตัวบทอายะฮ์อัลกุรอาน	หน้า
อัลฮัจร : 7	﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا... ﴾	1,102
อัลนุร : 63	﴿ فَلْيُحَذِّرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ... ﴾	2
อัลกะฮฟ : 110	﴿ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ... ﴾	7,47,99
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 170	﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ... ﴾	8
อัลมาอิดะฮ์ : 3	﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي... ﴾	9
อัลชุรอ : 21	﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ... ﴾	9
อัลนิสาอ์ : 48	﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ... ﴾	10,52
อัลมุลก : 1-2	﴿ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا... ﴾	10
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 165	﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ... ﴾	11
อัลนิสาอ์ : 59	﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ... ﴾	12
อัลฮุญรอต : 6	﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا... ﴾	12
อัลมูอมีนูน : 117	﴿ وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ... ﴾	13
อัลชุกร : 3	﴿ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ... ﴾	14
อาลิอิมรอน : 103	﴿ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا... ﴾	14
ยูนุส : 108	﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي... ﴾	15
อัลมาอิดะฮ์ : 89	﴿ ... وَلَكِنْ يُوَاحِدُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ ﴾	44
อัลฮุญรอต : 15	﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا... ﴾	46
อัลอะฮ์รอฟ : 59	﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ... ﴾	47
อัลกะฮฟ : 110	﴿ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ... ﴾	47
อัลชุกร : 2-3	﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ... ﴾	48
อัลฟุรกอน : 23	﴿ وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا ﴾	50
มูฮัมมัด : 19	﴿ فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ ﴾	51
อัลชุกร : 65	﴿ ... لَئِنْ أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ... ﴾	51
อัลนิสาอ์ : 48	﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ... ﴾	52

อัลมาอิดะฮ์ :	﴿ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ ... ﴾	52
อัลนิสาอ์ : 87	﴿ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴾	54
อัลฮิจญ์ร : 9	﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾	54
อัลนัจม์ : 3-4	﴿ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ، إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴾	55
อาลิอิมรอน : 164	﴿ ...إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ ... ﴾	56
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 126	﴿ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ ﴾	56
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 1-2	﴿ ... لَا رَبَّ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ. الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ ﴾	59
อัลมูอฺมีนูน : 51	﴿ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا ... ﴾	60
สะบะอ์ : 11-13	﴿ ...اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشُّكُورُ ﴾	60
อัลซุมัร : 29	﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ ... ﴾	63
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 170	﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ ... ﴾	64
อัลเตาบะฮ์ : 30	﴿ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ... ﴾	65
อัลนิสาอ์ : 171	﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ ﴾	65
นูฮ์ : 23	﴿ وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا ... ﴾	66
อัลซุมัร : 38	﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ﴾	69
อัลอังกะบุต : 65	﴿ فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ... ﴾	69
ลุกمان : 13	﴿ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾	71
อัลมาอิดะฮ์ : 72	﴿ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ ... ﴾	72
อัลอันอาม : 88	﴿ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾	72
อัลมาอิดะฮ์ : 44	﴿ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴾	75
มูฮัมมัด : 9	﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴾	76
อัลตักวีร : 29	﴿ وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴾	78
อัลเตาบะฮ์ : 67	﴿ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾	83
อัลนิสาอ์ : 145	﴿ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ ﴾	84
อัลซุรอ : 21	﴿ أَمْ هُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ ﴾	89
อาลิอิมรอน : 175	﴿ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾	89

อัลอิสรออ์ : 57	﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ .. ﴾	90
อัลฟาติฮะฮ์ : 5	﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾	90
อันฟาล : 9	﴿ إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ .. ﴾	90
อัลนินสาอ์ : 103	﴿ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْثُوتًا ﴾	91
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 183	﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ ... ﴾	91
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 254	﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ ... ﴾	92
อาลิอิมรอน : 97	﴿ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ... ﴾	92
อัลบะเกาะเราะฮ์ : 186	﴿ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ... ﴾	93
อัลชะรียาต : 56	﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾	95
อัลอังกะบูต : 64	﴿ وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا هُوَ وَلَعِبٌ ... ﴾	95
อัลอันอาม : 153	﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ ... ﴾	95
อัลนะฮ์ล : 97	﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ ... ﴾	96
อัลนะฮ์ล : 36	﴿ ... فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ. ﴾	97
อัลฮัจญ์ : 99	﴿ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴾	98
อัลชะรียาต : 56	﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾	98
อัลกะฮฟ : 110	﴿ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ ... ﴾	99
อัลบะยีนะฮ์ : 5	﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴾	100
อัลมาอูน : 4-7	﴿ قَوْلٍ لِلْمُصَلِّينَ . الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ... ﴾	101
อาลิอิมรอน : 32	﴿ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ ... ﴾	102
อัลนินสาอ์ : 80	﴿ مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى ... ﴾	102
อัลมาอิดีฮ์ : 3	﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي ... ﴾	111
ฆอฮา : 33-34	﴿ كَفِي نُسْبَحَكَ كَثِيرًا . وَنَذُكْرَكَ كَثِيرًا ﴾	112
อัลนินสาอ์ : 43	﴿ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا ... ﴾	166
อัลอะฮ์รอฟ : 187	﴿ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ... ﴾	170
อาลิอิมรอน : 76	﴿ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ ... ﴾	183

ภาคผนวก (ข)

ดัชนีอะติษมาฏอและอะติษญาอะอิฟญิตตัน

ชื่อผู้รายงาน	ตัวบทอะติษ	หน้า
อิบนุ อุมัร	(( لَمَّا أُسْرِيَ بِي إِلَى السَّمَاءِ: فَصُرْتُ إِلَى السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ... ))	138
อนัส บิน มาลิก	(( لِأَنَّهُ يُتَرَجَّبُ فِيهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ لِشُعْبَانَ وَرَمَضَانَ ))	138
อิบนุ อับบาส	(( أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْمِي الْجِمَارَ... ))	142
อาอิชะฮ์	(( كُلُّوا الْبَلْحَ بِالتَّمْرِ ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا أَكَلَهُ ابْنُ آدَمَ ... ))	143
อิบนุ อับบาส	(( تَجِبُ الصَّلَاةُ عَلَى الْغُلَامِ إِذَا عَقَلَ وَالصَّوْمَ ... ))	143
อนัส บิน มาลิก	(( يَكُونُ فِي أُمَّتِي رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ ... ))	153
อบู ฮุรَيْرเราะฮ์	(( الْأُمْنَاءُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ثَلَاثَةٌ أَنَا وَجَبْرِيلُ وَمُعَاوِيَةُ ))	155
อนัส บิน มาลิก	(( أَنَا خَاتِمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ))	156,161
อบู ฮุรَيْرเราะฮ์	(( إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْفَرَسَ فَأَجْرَاهَا فَعَرِقَتْ فَخَلَقَ نَفْسَهُ مِنْهَا ))	160,168
อิบนุ อับบาส	(( أَمَا أَنَا فَعَلَى الْبُرَاقِ ، وَجْهَهَا كَوْجِهِ الْإِنْسَانِ ... ))	162
-	(( الْمَعْدَةُ بَيْتُ الدَّاءِ ))	164
-	(( الْحَمِيَةُ رَأْسُ كُلِّ دَوَاءٍ ))	164
-	(( النَّاسُ بِزَمَانِهِمْ أَشْبَهُ مِنْهُمْ بِآبَائِهِمْ ))	165
อิบนุ มัสอูด	(( سَأَلَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا فِي إِدَاوَتِكَ ... ))	165
บุรยัดะฮ์	(( مَنْ حَبَسَ الْعَنْبَ أَيَّامَ الْقَطَافِ لِيَبِيعَهُ مِنْ يَهُودِيٍّ ... ))	167
อนัส บิน มาลิก	(( أَجْبِعُوا النِّسَاءَ جُوعًا غَيْرَ مُضِرٍّ ، وَأَعْرُوهُنَّ عُرْيًا ... ))	169
-	(( مِقْدَارُ الدُّنْيَا وَأَمَّا سَبْعَةُ آلَافِ سَنَةٍ ... ))	170
-	(( لَوْ أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ ظَنَّهُ بِحَجَرٍ لَنَفَعَهُ اللَّهُ بِهِ ))	171,195
-	(( لَا يَدْخُلُ النَّارَ مِنْ إِسْمِهِ مُحَمَّدٌ أَوْ أَحْمَدٌ ))	171
-	(( مُعَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ شِرَارِكُمْ ، أَفَلَهُمْ رَحْمَةٌ لِلْيَتِيمِ ... ))	174
-	(( لَوْ كَانَ الْأُرْزُ رَجُلًا لَكَانَ حَلِيمًا ... ))	176
-	(( إِنَّ لِلَّهِ مَلَكًا اسْمُهُ عُمَارَةُ عَلَى فَرَسٍ ... ))	176
-	(( مَنْ صَلَّى الصُّحَى كَذَا وَكَذَا رُكْعَةً أُعْطِيَ ثَوَابَ سَبْعِينَ نَبِيًّا ))	177
-	(( مَنْ صَامَ يَوْمًا كَانَ لَهُ أَجْرُ أَلْفِ حَاجٍّ وَأَلْفِ مُعْتَمِرٍ ... ))	177

-	(( إِذَا عَطَسَ الرَّجُلُ عِنْدَ الْحَدِيثِ فَهُوَ ذَلِيلٌ صَدَقَهُ ))	178
-	(( الْأَرْضُ عَلَى الْمَاءِ وَالْمَاءُ عَلَى صَخْرَةٍ ... ))	178
-	(( إِنْ هَذَا الْأَمْرُ إِذَا وَصَلَ إِلَى بَنِي الْعَبَّاسِ بَقِيَ فِيهِمْ ... ))	178
-	(( يَكُونُ فِي أُمَّتِي رَجُلٌ يَقَالُ لَهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسٍ ... ))	179
-	(( رَدَّ الشَّمْسُ عَلَى سَيِّدِنَا عَلِيِّ حِينَ نَامَ النَّبِيُّ ... ))	179
-	(( الْهَرَيْسَةُ تَشُدُّ الظُّهْرَ ))	179
-	(( الْفِكْرُ نِصْفُ الْعِبَادَةِ ، وَقِلَّةُ الطَّعَامِ هِيَ الْعِبَادَةُ ))	184
อပ္ปุ สุฎ็ยเราะฮะฮ์	(( فَكَّرُهُ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةٍ سِتِّينَ سَنَةً ))	184
อပ္ปุ สุฎ็ยเราะฮะฮ์	(( إِنَّ اللَّهَ قَرَأَ طَهُ وَيَسَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ آدَمَ بِالْفِ عَامٍ ... ))	185
-	(( مَنْ تَكَلَّمَ بِكَلَامِ الدُّنْيَا فِي الْمَسْجِدِ ... ))	185
-	(( مَنْ قَامَ لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْ رَمَضَانَ وَلَيْلَةَ النِّصْفِ ... ))	186
-	(( مَنْ صَلَّى فِي آخِرِ جُمُعَةٍ مِنْ رَمَضَانَ الْخُمْسَ الصَّلَوَاتِ ... ))	186
-	(( اسْتَفْرَهُوا ضَحَايَاكُمْ ، فَإِنَّهَا مَطَايَاكُمْ عَلَى الصِّرَاطِ ))	187
-	(( حُبُّ الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ ))	187
-	(( عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ ))	187
-	(( حُضُورُ مَجْلِسِ عَالِمٍ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ أَلْفِ رَكْعَةٍ ))	187
-	(( الْوُضُوءُ عَلَى الْوُضُوءِ نُورٌ عَلَى النُّورِ ))	187
อนัส บิน มาลิก	(( مِنَ الْمُتَزَوِّجِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ رَكْعَةً مِنَ الْأَعْرَابِ ))	188
-	(( تَزَوَّجُوا وَلَا تُطَلِّقُوا فَإِنَّ الطَّلَاقَ يَهْتَرُ مِنْهُ الْعَرْشُ ))	188
-	(( مِدَادُ الْعُلَمَاءِ أَفْضَلُ مِنْ دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ ))	189
-	(( أُطْلِبِ الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصَّيْنِ ))	189
-	(( مَنْ زَارَ قَبْرَ أَبِيهِ أَوْ أَحَدِهِمَا فِي كُلِّ جُمُعَةٍ ... ))	189
-	(( رَجَعْنَا مِنَ الْجِهَادِ الْأَصْغَرِ إِلَى الْجِهَادِ الْأَكْبَرِ ... ))	189
-	(( مَنْ عَظَّمَ مَوْلِدِي كُنْتُ شَفِيعًا لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ... ))	190
-	(( مَنْ حَدَّثَ حَدِيثًا فَعَطَسَ عِنْدَهُ فَهُوَ حَقٌّ ))	197
-	(( إِذَا أَعْيَبْتُمْ الْأُمُورَ فَعَلَيْكُمْ بِأَصْحَابِ الْقُبُورِ ))	197,225



-	(( أَنَا وَهَذَا حُجَّةٌ عَلَى أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَعْنِي عَلَيًّا ))	198
-	(( أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا ))	198
-	(( سَبُّ أَصْحَابِي ذَنْبٌ لَا يُعْفَرُ ))	200
-	(( اِخْتِلَافُ أُمَّتِي رَحْمَةٌ ))	202
ญาบิร บิน อับดิลลาฮ์	(( سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَوَّلِ شَيْءٍ خَلَقَهُ اللَّهُ ... ))	221
อนัส บิน มาลิก	(( إِنَّ الْخَضِرَ فِي الْبَحْرِ: وَالْيَسَعَ فِي الْبَرِّ... ))	223
-	(( إِنْ اللَّهُ يُوَكِّلُ مَلَكًا عَلَى قَبْرِ كُلِّ وَلِيٍّ يَقْتَضِي حَوَائِجَ النَّاسِ ))	225
อิบนุ อับบาส	(( لَا تَسُبُّوا قُرَيْشًا فَإِنَّ عَالَمَهَا يَمَلَأُ طِبَاقَ الْأَرْضِ عِلْمًا ))	228
อลี บิน อปีฏอลิบ	(( إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَمُومُوا لَيْلَهَا ... ))	230
อนูญะอ์ฟัร อัลดบากิร	(( مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةِ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ قُلَّ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ... ))	230
อิบนุ อุมัร	(( مَا بَيْنَ قَبْرِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ ))	232
-	(( مَنْ تَكَلَّمَ بِكَلَامِ الدُّنْيَا فِي الْمَسْجِدِ... ))	233
-	(( تَعَلَّمُوا السِّحْرَ وَ لَا تَعَلَّمُوا بِهِ ))	236
อลี บิน อปีฏอลิบ	(( عِلْمُ الْبَاطِنِ سِرٌّ مِنْ سِرِّ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ... ))	240
-	(( إِنْ هَذَا الْعِلْمُ مَكْنُونٌ فَاتَكْتُمُوهُ إِلَّا مِنْ أَهْلِهِ ))	241
-	(( مَنْ قَلَمَ أَظْفَارَهُ يَوْمَ السَّبْتِ خَرَجَ مِنْهُ الدَّاءُ ... ))	242
อลี บิน อปีฏอลิบ	(( خَيْرُ الدَّوَاءِ الْقُرْآنُ ))	244
-	(( مَنْ حَسَنَ ظَنَّهُ فِي حَجَرٍ نَفَعَهُ اللَّهُ بِهِ ))	246
อิบนุ อุมัร	(( لَمْ نَكُنْ نَسْمَعُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَمْشِي خَلْفَ الْحَنَازِقِ... ))	249
อิบนุ มัสอูด	(( لَا يَزَالُ الْمَيِّتُ يَسْمَعُ الْأَذَانَ مَا لَمْ يُطَيَّنْ قَبْرُهُ ))	250
อับดุลลอฮ์ บิน มุฮัมมัด อัลดกูรซีย	(( إِذَا مَاتَ أَحَدٌ مِنْ إِخْوَانِكُمْ فَسَوِّئْتُمْ عَلَى قَبْرِهِ ... ))	252
อนูญะอ์ฟัร	(( مَنْ زَارَ قَبْرَ وَالِدَيْهِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ أَوْ أَحَدِهِمَا... ))	254
อลี บิน อปีฏอลิบ	(( الْخُرُوجُ إِلَى الْجَبَانِ فِي الْعِيدَيْنِ مِنَ السَّنَةِ ))	255
อิบนุ อุมัร	(( إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ فَلَا تَحْسِبُوهُ, وَأَسْرِعُوا بِهِ إِلَى قَبْرِهِ... ))	257
อลี บิน อปีฏอลิบ	(( مَنْ مَرَّ عَلَى الْمَقَابِرِ وَقَرَأَ قُلَّ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ... ))	258
อนัส บิน มาลิก	(( مَا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ يَمُوتُ مِنْهُمْ مَيِّتٌ فَيَتَصَدَّقُونَ عَنْهُ... ))	260

อบู สุรัยเราะฮ์	((.. يَا أَبَا هُرَيْرَةَ ، إِذَا تَوَضَّأْتَ فَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ . ))	266
อลี บิน อปีฏอลิบ	((.. يَا عَلِيُّ إِذَا قَدَّمْتَ وُضُوءَكَ فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ الْعَظِيمِ ... ))	267
อิบน์ อุมัร	((.. مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ عَلَى أَثَرِ وُضُوئِهِ . ... ))	270
อิบน์ มัสอูด	((.. إِذَا فَرِغَ أَحَدُكُمْ مِنْ طَهْوَرِهِ فَلْيَقُلْ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ .. ))	271
-	(( لَا وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ ))	272
อบู สุรัยเราะฮ์	((.. إِذَا أَرَادَ أَنْ يُقِيمَ الصَّلَاةَ قَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ ... ))	275
อบู สุรัยเราะฮ์	((.. كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْجُمُعَةِ رَكَعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكَعَتَيْنِ ))	277
อนัส บิน มาลิก	((.. لَا تَعْفُلُوا عَنْ أَوَّلِ لَيْلَةِ جُمُعَةٍ فِي رَجَبٍ ... ))	278
อลี บิน อปีฏอลิบ	((.. إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فقومُوا لَيْلَهَا وُضُوءُوا يَوْمَهَا ))	281
อบูซุรร์ อัลดิลฟารีย์	((.. يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَنْبَغِي لِلْمَذْنَبِ أَنْ يَتُوبَ مِنَ الذُّنُوبِ .. ))	282
อับดุลลอฮ์ บิน อปี เอาฟา	((.. مَنْ كَانَتْ لَهُ حَاجَةٌ إِلَى اللَّهِ أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ ... ))	284
-	((.. مَنْ قَضَى صَلَاةً مِنَ الْفَرَائِضِ فِي آخِرِ جُمُعَةٍ ... ))	286
-	((.. مَنْ فَاتَتْهُ فَرَائِضٌ وَ لَمْ يَعْلَمْ عَدَدَهَا فَلْيَصِلْ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ... ))	286
อนัส บิน มาลิก	((.. كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَحِبُّ أَنْ يَفْطِرَ عَلَى ثَلَاثَةِ تَمْرَاتٍ ... ))	292
อลี บิน อปีฏอลิบ	((.. يَخْرُجُ الْمُؤْمِنُ مِنْ ذَنْبِهِ فِي أَوَّلِ لَيْلَةِ كَيْوَمٍ وَلَدَنْتُهُ أُمُّهُ ... ))	294
อบู สุรัยเราะฮ์	((.. إِنَّ مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ أَنْ تُحْرِمَ بِهَمَا مِنْ دُوَيْرَةِ أَهْلِكَ ))	296
ญาบิร บิน อับดิลลาฮ์	((.. الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ يَمِينُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، يُصَافِحُ بِهَا عِبَادَهُ ))	298
-	((.. مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ مَشَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ... ))	299
อิบน์ อุมัร	((.. مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ عَشْرَةَ أَلْفَ مَرَّةٍ ... ))	301
อิบน์ อุมัร	((.. مَنْ حَجَّ الْبَيْتِ وَلَمْ يَزُرْنِي فَقَدْ حَقَّانِي ))	302

ภาคผนวก (ค)

สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ.0521.2.08/



วิทยาลัยอิสลามศึกษา  
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์  
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรู่สะมิแล  
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

กุมภาพันธ์ 2558

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน

ด้วยนายณัฏฐลลลย์ หมดตะพงค์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูฮ์ในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอบาดะฮ์ของ สังกมมุสลิมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การีนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากสับุรุษของท่านโดยตอบแบบสัมภาษณ์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ข้อมูลในครั้งนี้อย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายยูโซะ ตาและ )

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

วิทยาลัยอิสลามศึกษา  
โทรศัพท์ 0-7333-1305  
โทรสาร 0-7334-8726

ภาคผนวก (ง)

## แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

### เรื่อง

ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอิบาดะฮ์  
ของสังคมมุสลิมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน

#### ตอนที่ 1 : คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้เฉพาะสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิมาม เคาะฎิบ สัปบุรุษประจำมัสยิดและประชาชนทั่วไป
2. แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของสังคมมุสลิมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง
3. กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อและทุกตอน
4. ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทุกอย่างเป็นความลับและจะใช้เพื่อการวิจัยนี้เท่านั้น
5. แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำชี้แจง

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับฮะดีษเมาฎูอ์

ตอนที่ 4 การอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของสังคมมุสลิมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน

ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

นายณัศรุลลอฮ์ หมัดตะพงค์

### ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหลังช่องว่าง  หน้าข้อความตามสภาพที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ  ชาย  หญิง
2. อายุ
 

<input type="checkbox"/> ต่ำกว่า 30 ปี	<input type="checkbox"/> ระหว่าง 50-59 ปี
<input type="checkbox"/> ระหว่าง 30-39 ปี	<input type="checkbox"/> ระหว่าง 60 ปีขึ้นไป
<input type="checkbox"/> ระหว่าง 40-49 ปี	
3. สถานภาพ
 

<input type="checkbox"/> โสด	<input type="checkbox"/> สมรส	<input type="checkbox"/> หม้าย	<input type="checkbox"/> แยกกันอยู่
------------------------------	-------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------
4. อาชีพ
 

<input type="checkbox"/> เกษตรกร	<input type="checkbox"/> ข้าราชการ
<input type="checkbox"/> ประมง	<input type="checkbox"/> พนักงานรัฐวิสาหกิจ
<input type="checkbox"/> รับจ้าง	<input type="checkbox"/> พนักงานบริษัท
<input type="checkbox"/> ค้าขาย	<input type="checkbox"/> ประกอบอาชีพส่วนตัว (โปรดระบุ) .....
5. ระดับการศึกษาด้านสามัญ
 

<input type="checkbox"/> ประถมศึกษา	<input type="checkbox"/> อนุปริญญา
<input type="checkbox"/> มัธยมศึกษาตอนต้น	<input type="checkbox"/> ปริญญาตรี
<input type="checkbox"/> มัธยมศึกษาตอนปลาย	<input type="checkbox"/> สูงกว่าปริญญาตรี (โปรดระบุ) .....
6. ระดับการศึกษาด้านศาสนา
 

<input type="checkbox"/> ต่ำกว่าปริญญาอื่น	<input type="checkbox"/> ชะนาวิทย์
<input type="checkbox"/> ปริญญาอื่น	<input type="checkbox"/> ปริญญาตรี
<input type="checkbox"/> อิบติดาอีย์	<input type="checkbox"/> สูงกว่าปริญญาตรี (โปรดระบุ) .....
<input type="checkbox"/> มุตะวัสสิต	
7. สถานภาพทางสังคม (ด้านศาสนา)
 

<input type="checkbox"/> อิมามมัสยิด	<input type="checkbox"/> กรรมการมัสยิด
<input type="checkbox"/> เคาะฎิบ	<input type="checkbox"/> สัปบุรุษประจำมัสยิด
<input type="checkbox"/> บิลาล	<input type="checkbox"/> นักวิชาการ หรือผู้รู้ศาสนา

8. แนวความเชื่อและการปฏิบัติด้านศาสนา
- แนวทางซาฟียะฮ์       แนวทางชีอะฮ์
- แนวทางสุนนะฮ์       ไม่สังกัดแนวทางใดๆ
- แนวทางฆอริกัต
9. ระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆของมัสยิด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ร่วมละหมาดญะมาอะฮ์ (5 เวลา) เป็นประจำ
- ร่วมละหมาดญะมาอะฮ์ (5 เวลา) เป็นบางครั้ง
- ร่วมละหมาดญุมอะฮ์ (วันศุกร์) เป็นประจำ
- ร่วมละหมาดญุมอะฮ์ (วันศุกร์) เป็นบางครั้ง
- ร่วมรับฟังการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่นๆเป็นประจำ
- ร่วมรับฟังการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่นๆเป็นบางครั้ง
10. เคยเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์แล้วกี่ครั้ง
- ยังไม่เคย
- เคย       1 ครั้ง
- 2 ครั้ง
- 3 ครั้ง
- มากกว่า 3 ครั้ง
11. พบเห็นการอ้างอิงฮะดีษมาถูกเป็นหลักฐานทางศาสนาในพื้นที่ของท่านเองในระดับใด
- มาก       น้อยมาก
- ค่อนข้างมาก       ไม่มั่นใจ
- ค่อนข้างน้อย
12. เคยพบเห็นการอ้างอิงฮะดีษมาถูกเป็นหลักฐานทางศาสนาในพื้นที่ของท่านเองในรูปแบบใด (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- หนังสือหรือตำราศาสนา       การสอน หรือการบรรยาย
- ข้อความ หรือแผ่นประกาศ       การบอกเล่าหรือปฏิบัติตามกันมา
- คุฏบะฮ์วันศุกร์



## ตอนที่ 2 : ระดับความรู้เกี่ยวกับฮะดีษเมฆาฏอ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหลังช่องว่าง  หน้าข้อความตามสภาพที่ตรงกับความเป็นจริง

1. คิดว่าตัวท่านเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฮะดีษเมฆาฏอในระดับใด
 

<input type="checkbox"/> เข้าใจเป็นอย่างดี	<input type="checkbox"/> เข้าใจน้อย
<input type="checkbox"/> เข้าใจปานกลาง	<input type="checkbox"/> ไม่เข้าใจเลย
2. เคยพบเห็นการอ้างอิงฮะดีษเมฆาฏอเป็นหลักฐานทางศาสนาในพื้นที่ของท่านในระดับใด
 

<input type="checkbox"/> มาก	<input type="checkbox"/> น้อยมาก
<input type="checkbox"/> ค่อนข้างมาก	<input type="checkbox"/> ไม่มั่นใจ
<input type="checkbox"/> ค่อนข้างน้อย	
3. เคยพบเห็นการอ้างอิงฮะดีษเมฆาฏอเป็นหลักฐานทางศาสนาในพื้นที่ของท่านเองในรูปแบบใดบ้าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 

<input type="checkbox"/> หนังสือหรือตำราศาสนา	<input type="checkbox"/> ข้อความ-แผ่นประกาศ
<input type="checkbox"/> คุฏบะฮ์วันศุกร์	<input type="checkbox"/> สังเกตพฤติกรรม
<input type="checkbox"/> การสอน-การบรรยาย	
4. เห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าฮะดีษเมฆาฏอคือฮะดีษฎะอ์อีฟประเภทหนึ่งซึ่งสามารถใช้อ้างอิงประกอบหลักฐานได้เช่นเดียวกับฮะดีษฎะอ์อีฟโดยทั่วไป
 

<input type="checkbox"/> เห็นด้วยอย่างยิ่ง	<input type="checkbox"/> ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
<input type="checkbox"/> ค่อนข้างเห็นด้วย	<input type="checkbox"/> ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะที่ว่าฮะดีษเมฆาฏอถือเป็นหลักฐานหนึ่งที่สามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ เพราะทั้งหมดล้วนได้มาจากบรรดาผู้รู้และปรากฏอยู่ในตำราศาสนา
 

<input type="checkbox"/> เห็นด้วยอย่างยิ่ง	<input type="checkbox"/> ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
<input type="checkbox"/> ค่อนข้างเห็นด้วย	<input type="checkbox"/> ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
6. ท่านคิดว่าการนำฮะดีษเมฆาฏอที่มีความหมายดีและไม่ขัดแย้งกับหลักการอิสลามไปใช้อ้างอิงเป็นหลักฐานเพื่อสอนผู้คนให้กระทำความดีและละเว้นความชั่วได้หรือไม่
 

<input type="checkbox"/> ใช้อ้างอิงได้ในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข
<input type="checkbox"/> ใช้สอนได้แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่อ้างอิงว่าเป็นคำกล่าวของท่านนบี ﷺ
<input type="checkbox"/> ใช้อ้างอิงไม่ได้ในทุกกรณี
<input type="checkbox"/> อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างชะดีษเมาฎอเป็นหลักฐานทางศาสนานั้นย่อมเท่ากับเป็นการโกหกต่อท่านเราะสุล ~~ﷺ~~
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง  ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย  ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
8. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างชะดีษเมาฎอในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อนั้นคือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดของการเบี่ยงเบนหรือซิริกในด้านอะกิดะฮ์
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง  ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย  ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
9. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างชะดีษเมาฎอในประเด็นเกี่ยวกับบิดอะฮ์นั้นคือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอุตริกรรมหรือบิดอะฮ์ในทางศาสนา
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง  ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย  ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอุตริกรรมหรือบิดอะฮ์ใดๆในเรื่องศาสนาแม้ท่านเราะสุล ~~ﷺ~~ มิได้สั่งสอนไว้ แต่หากถูกรับรองโดยอุละมาฮ์หรือผู้รู้ ย่อมถือเป็นบิดอะฮ์หะซะนะฮ์
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง  ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย  ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
11. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างชะดีษเมาฎอเป็นหลักฐานทางศาสนานั้นเป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งและแตกแยกในสังคมมุสลิม
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง  ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย  ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
12. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่ารูปแบบการปฏิบัติพิธีกรรมใดๆทางศาสนาที่ถูกสืบทอดมาตั้งแต่ออดีต นั้นถือเป็นมรดกอันดีงามของสังคมมุสลิมที่ควรอนุรักษ์ แม้นอ้างอิงหลักฐานจากชะดีษเมาฎอก็ตาม
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง  ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย  ค่อนข้างไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 3 : การอ้างอิงชะดีษเมาฎอในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติบาตอะฮ์ของสังคัมมุสลิมในเขต  
พื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย  ลงหลังช่องว่าง  หน้าข้อความตามสภาพที่ตรงกับความเป็นจริง

ส่วนที่ 1 : เกี่ยวกับความเชื่อ

1. ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายชะดีษที่ระบุว่าสิ่งแรกที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้นมา คือรัศมี (นूर) ของนบีมุฮัมมัด ~~ﷺ~~ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื่อเพราะเป็นชะดีษท่านนบี ~~ﷺ~~
  - เชื่อเพราะถือเป็นการยกย่องอย่างสูงสุดต่อนบี ~~ﷺ~~
  - เชื่อเพราะเคยได้ยินหรือถูกสั่งสอนมาเช่นนั้น
  - ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะดีษที่ถูกต้อง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายชะดีษที่ระบุว่านบีคิฎรยังมีชีวิตอาศัยอยู่แถบท้องทะเลและนบีอิลยาสะฮ์ยังมีชีวิตอาศัยอยู่บนบก (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื่อเพราะเป็นชะดีษท่านนบี ~~ﷺ~~
  - เชื่อเพราะถือเป็นการพิเศษ (กะรอมาต) ที่อัลลอฮ์ทรงให้เฉพาะ
  - เชื่อเพราะเคยได้ยินหรือถูกสั่งสอนมาเช่นนั้น
  - ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะดีษที่ถูกต้อง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. . ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายชะดีษที่ระบุว่า การขอคูอาฮ์ ณ หลุมสุสาน (กุบูร) ของบุคคลผู้เป็นวะลีญ์จะได้รับการตอบรับ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื่อเพราะเป็นชะดีษท่านนบี ~~ﷺ~~
  - เชื่อเพราะถือเป็นการพิเศษ (กะรอมาต) ที่อัลลอฮ์ทรงให้เฉพาะ
  - เชื่อเพราะเคยได้ยินหรือถูกสั่งสอนมาเช่นนั้น
  - ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะดีษที่ถูกต้อง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. ท่านเชื่ออย่างไรต่อชะดีษที่อ้างว่าอิมามอัชชาฟีอีย์ คือ อุลละมาฮ์บุคคลสำคัญที่ท่านนบี ~~ﷺ~~ ได้ทำนายไว้ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื่อเพราะเป็นชะดีษท่านนบี ~~ﷺ~~
  - เชื่อเพราะถือเป็นการประเสริฐที่อัลลอฮ์ทรงให้เฉพาะแก่อิมามอัชชาฟีอีย์

- เชื่อเพราะเคยได้ยินหรือถูกสั่งสอนมาเช่นนั้น
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะติษที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
5. ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายชะติษว่าการปฏิบัติอิบาดะฮ์ต่างๆในคีนนิศฟูชะฮฺบาน ย่อมนำมาซึ่งผลบุญและริชกีมากมาย (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะเป็นชะติษท่านนบี ﷺ
- เชื่อเพราะถือเป็นความประเสริฐโดยพิเศษของคีนนิศฟูชะฮฺบาน
- เชื่อเพราะพบเห็นผู้รู้และสังคมมุสลิมปฏิบัติต่อกันมาเช่นนั้น
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะติษที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายชะติษว่าเราฎะฮ์หมายถึงบริเวณระหว่างหลุมสุสานของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และมีบัยรของท่าน คือสวนหนึ่งของสวนสวรรค์ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะเป็นชะติษท่านนบี ﷺ
- เชื่อเพราะเคยได้ยินหรือถูกสั่งสอนมาเช่นนั้น
- เชื่อเพราะเคยพบเห็นข้อความชะติษที่ระบุถึงเรื่องนี้อยู่แพร่หลาย
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะติษที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายชะติษที่ว่าผู้ใดกล่าวคำพุดทางคุณยาในมัสยิด อัลลอฮ์จะทรงให้การทำงานของเขาสีหายไประหว่าง 40 ปี (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะเป็นชะติษท่านนบี ﷺ
- เชื่อเพราะเคยได้ยินหรือถูกสั่งสอนมาเช่นนั้น
- เชื่อเพราะเคยพบเห็นข้อความชะติษที่ระบุถึงเรื่องนี้อยู่แพร่หลาย
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะติษที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
8. ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายชะติษความหมายว่าวิชาไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่อนุญาตเรียนรู้และใช้เพื่อการรักษาได้ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะเป็นชะติษท่านนบี ﷺ
- เชื่อเพราะแม้แต่บรรดานบีหลายคนในอดีตก็เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์
- เชื่อเพราะการเรียนรู้ไว้ย่อมมีประโยชน์กับตนเองไม่มากก็น้อย

- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะตีสี่ที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
9. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความเชื่อที่ว่าความเชื่อว่าการทำนายฝัน หรือทำนายอนาคตที่กระทำโดยโตะครูหรือผู้รู้เป็นส่วนหนึ่งของกะโรมาต และเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุญาต (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ
- เชื่อได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- เชื่อได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่หลักฐานที่เศาะฮี้ฮ์
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
10. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความหมายชะตีสี่ว่าผู้ใดตัดเล็บในวันศุกร์จะนำความเมตตามาสู่เขาและนำความบาปออกไป (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะเป็นชะตีสี่ท่านนบี ﷺ
- เชื่อและปฏิบัติตามอยู่เสมอ
- เชื่อแต่ปฏิบัติตามในบางครั้ง
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะตีสี่ที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
11. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ข้อความอายะฮ์อัลกุรอาน และดุอาอ์มาแขวนเป็นอะซีมัตเพื่อป้องกันญินและสิ่งชั่วร้ายต่างๆ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์
- ปฏิบัติได้เพราะพบเห็นผู้รู้หรือสังคมปฏิบัติเช่นนั้น
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮี้ฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
12. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความหมายชะตีสี่ที่ว่าผู้ใดมีความนึกคิดที่ดีต่อหินก้อนหนึ่งๆ อัลลอฮ์ก็จะทรงบันดาลให้มันเกิดประโยชน์ขึ้นจริง (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อแน่นอนเพราะเป็นชะตีสี่ท่านนบี ﷺ
- ค่อนข้างเชื่อเพราะแม้แต่บรรดานบีหลายคนในอดีตก็เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์
- ค่อนข้างเชื่อเพราะพบเห็นผู้รู้และสังคมปฏิบัติเช่นนั้น
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะตีสี่ที่ถูกต้อง

- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
13. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความเชื่อเกี่ยวกับให้กล่าว “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ์” พร้อมกัน  
หลายๆขณะเดินไปส่งผู้ตายที่หลุมสุสาน (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อว่าเป็นฮะดีษจากท่านนบี ﷺ
- เชื่อว่าเป็นหลักฐานได้เพราะเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- เชื่อว่าเป็นหลักฐานได้เพราะอูละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่เชื่อว่าเป็นฮะดีษเศาะฮี้ฮ์
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
14. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการอ้างหลักฐานอนุญาตให้สามารถก่อหลุมสุสานคนสำคัญอย่าง  
แน่นอนและรักษาสภาพหลุมให้คงทนที่สุดเพื่อเกิดผลดีบางประการแก่คนตาย (สามารถ  
เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์
- ปฏิบัติได้เพราะพบเห็นผู้รู้หรือสังคมปฏิบัติเช่นนั้น
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮี้ฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
15. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการรอ่านตลกินเพื่อสอนผู้ตายภายหลังเสร็จสิ้นจากการฝัง  
(สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์
- ปฏิบัติได้เพราะพบเห็นผู้รู้หรือสังคมปฏิบัติเช่นนั้น
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮี้ฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
16. ท่านเชื่ออย่างไรต่อความหมายฮะดีษที่ว่า ผู้ใดเยี่ยมมกุบูรของพ่อ-แม่ของเขาทุกวันศุกร์  
แล้วอ่านสุเราะฮ์ยาซีนให้แก่ทั้งสอง หรือใครคนหนึ่ง อัลลอฮ์จะทรงอภัยโทษให้แก่เขา  
เท่ากับจำนวนทุกๆอายุหรือทุกอักษรที่เขาได้อ่านไป (เลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อว่าเป็นฮะดีษจากท่านนบี ﷺ
- เชื่อว่าเป็นหลักฐานได้เพราะเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- เชื่อว่าเป็นหลักฐานได้เพราะอูละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่เชื่อว่าเป็นฮะดีษเศาะฮี้ฮ์

- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
17. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการเจาะจงเยี่ยมสุสานในวันอีดทั้งสอง (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ ชัดเจน
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์ชัดเจน
- ปฏิบัติได้เพราะพบเห็นผู้รู้หรือสังคมปฏิบัติเช่นนั้น
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮีฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
18. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความหมายฮะดีษที่ส่งเสริมให้อ่านอัลกุรอานบนหลุมสุสานคนตาย (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ ชัดเจน
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์ชัดเจน
- ปฏิบัติได้เพราะพบเห็นผู้รู้หรือสังคมปฏิบัติเช่นนั้น
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮีฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
19. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความหมายฮะดีษที่ส่งเสริมให้อ่านสุเราะฮ์กุลสุวัลลอฮุอะฮัดเมื่อเดินผ่านสุสาน(สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อว่าเป็นฮะดีษที่เศาะฮีฮ์จากท่านนบี ﷺ
- เชื่อว่าเป็นหลักฐานได้เพราะเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- เชื่อว่าเป็นหลักฐานได้เพราะอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่เชื่อว่าเป็นฮะดีษเศาะฮีฮ์
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
20. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อรูปแบบการทำบุญเลี้ยงอาหารครอบครัวการตายหรือเพื่ออุทิศผลบุญให้แก่ผู้ตาย (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีรูปแบบจากท่านนบี ﷺ ชัดเจน
- ปฏิบัติได้เพราะมีรูปแบบจากเศาะฮาบะฮ์ชัดเจน
- ปฏิบัติได้เพราะพบเห็นผู้รู้หรือสังคมปฏิบัติเช่นนั้น
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮีฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

## ส่วนที่ 2 : เกี่ยวกับการปฏิบัติบาต๊ะฮ์

1. ท่านมีทัศนะอย่างไรร่ต่อฮะดีษความหมายว่าเมื่ออาบน้ำละหมาด (วุฎูอ์) ครั่งใดก็จงกล่าวว่ำ “บิฮิบิลลาฮ์ วัลฮัมดุลิลลาฮ์” แล้วท่านจะถูบบั่นทึกความดี ตรีบใดที่น้ำละหมาดนั้นยังไม่เสีย (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื้อเพราะเป็นฮะดีษท่านนบี ﷺ
  - เชื้อและปฏิบัติตามอยู่เสมอ
  - เชื้อแต่ปฏิบัติตามในบางครั่ง
  - ไม่เชื้อเพราะมีใช้ฮะดีษที่ถูกต้อง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
2. ท่านมีทัศนะอย่างไรร่ต่อรูปแบบการอ่านดุอาอ์ในทุกชั้นตอนทีล้างอวัยวะส่วนต่างๆในการอาบน้ำละหมาด (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื้อเพราะเป็นฮะดีษท่านนบี ﷺ
  - เชื้อและปฏิบัติตามอยู่เสมอ
  - เชื้อแต่ปฏิบัติตามในบางครั่ง
  - ไม่เชื้อเพราะมีใช้ฮะดีษที่ถูกต้อง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. ท่านมีทัศนะอย่างไรร่ต่อใจความฮะดีษที่สอนว่าผู้ใดอ่านอายะฮ์กุรซีย์หล้างจากเอานำละหมาด (วุฎูอ์) เขาจะไ้การตอบแทนความดีด้วยรางวัลของผู้รู้ 40 คน และถูกเทิดเกียรติ 40 ชั้น และได้แต่งงานกับนางสวรรค์ 40 คน (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื้อเพราะเป็นฮะดีษท่านนบี ﷺ
  - เชื้อและปฏิบัติตามอยู่เสมอ
  - เชื้อแต่ปฏิบัติตามในบางครั่ง
  - ไม่เชื้อเพราะมีใช้ฮะดีษที่ถูกต้อง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. ท่านมีทัศนะอย่างไรร่ต่อใจความฮะดีษที่สอนว่าผู้ใดกล่าวตะชะฮุด และเศาะละวาตต่อท่านนบี ﷺ หล้างการอาบน้ำละหมาด ประตุแห่งความเมตตาจะถูกเปิดให้แก่เขา (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
  - เชื้อเพราะเป็นฮะดีษท่านนบี ﷺ
  - เชื้อและปฏิบัติตามอยู่เสมอ
  - เชื้อแต่ปฏิบัติตามในบางครั่ง



- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะตีย์ที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
5. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อรูปแบบการกล่าวเศาะละวาตทุกครั้งก่อนการอิกอมะฮ์ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะเป็นชะตีย์ท่านนบี ﷺ
- เชื่อและปฏิบัติตามอยู่เสมอ
- เชื่อแต่ปฏิบัติตามในบางครั้ง
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะตีย์ที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการละหมาตสุนัตก่อนละหมาตวันศุกร์ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อว่าเป็นชะตีย์ท่านนบี ﷺ
- เชื่อและปฏิบัติตามอยู่เสมอ
- เชื่อแต่ปฏิบัติตามในบางครั้ง
- ไม่เชื่อเพราะมิใช่ชะตีย์ที่ถูกต้อง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการปฏิบัติละหมาตสุนัตเราะฆออิบ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุมมะฮ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮี้ฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
8. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการละหมาตนิศฟูชะอฺบานในรูปแบบที่เจาะจง (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุมมะฮ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮี้ฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

9. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการละหมาดเตาเบฮ์ในรูปแบบที่เจาะจง (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
  - ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
  - ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
  - ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮ์รับรอง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
10. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการละหมาดฮายัตในรูปแบบที่เจาะจง (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
  - ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
  - ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
  - ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮ์รับรอง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
11. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อการละหมาดเกาะฎู (ชดใช้) ละหมาดที่ขาดมาเมื่อครั้งอดีต (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
  - ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
  - ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
  - ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮ์รับรอง
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
12. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่อ้างท่านนบี ﷺ ชอบการละศีลอดด้วยการรับประทาน อินทผลัม 3 ผล และอาหารที่ไม่ได้ผ่านกรรมวิธีการปรุงด้วยไฟ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะเป็นฮะดีษของท่านนบี ﷺ ชัดเจน
  - ปฏิบัติได้เพราะเป็นดุอาอ์ที่มีความหมายดีมาก
  - ปฏิบัติได้เพราะเคยพบเห็นผู้รู้หรือสังคมปฏิบัติต่อกันมาเช่นนั้น
  - ควรอ่านดุอาอ์บทอื่นที่หลักฐานเศาะฮ์เท่านี้
  - อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อความหมายฮะดีษที่ระบุถึงผลบุญต่างๆของการละหมาดตะรอวีฮ์ในแต่ละคำคืน (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- เชื่อเพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- เชื่อเพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่เชื่อเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮีฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
14. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อคำสอนเกี่ยวกับการเนียตครองชุดอิห์รอหมตั้งแต่ออกจากบ้านหรือขณะเดินทางก่อนเข้าเขตมีกอต (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮีฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
15. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อคำกล่าวที่ว่าหินดำคือพระหัตถ์ขวาของอัลลอฮ์ในโลก ที่บรรดาปวงบ่าวของพระองค์สามารถสัมผัสได้ (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- เชื่อเพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- เชื่อเพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- เชื่อเพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่เชื่อเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮีฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
16. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าผู้ใดอาบน้ำวุฎูอ์อย่างดีแล้วเขาออกเดินสะแอรหว่างศอฟาและมัรวะฮ์ อัลลอฮ์จะทรงบันทึกความดีให้แก่เขาในทุกๆการย่างก้าว 70,000 ชั้น (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาอ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮีฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

17. ท่านมีทัศนะอย่างไรเกี่ยวกับการเจาะการอ่านสุเราะฮ์ “กุลฮุวัลลอฮุอะฮัด” ขณะวุฎูฟที่อะรอฟะฮ์ จำนวน 1,000 ครั้ง (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาฮ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮี้ฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
18. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ว่าหากบุคคลใดทำฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์ แต่มิได้เยี่ยมเยียนสุสานของท่านนบี ﷺ เท่ากับผู้นั้นประพฤดิหยาบคายต่อท่าน (สามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากท่านนบี ﷺ รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากเศาะฮาบะฮ์รับรอง
- ปฏิบัติได้เพราะมีหลักฐานจากอุละมาฮ์หรือผู้รู้รับรอง
- ไม่ปฏิบัติเพราะไม่มีหลักฐานเศาะฮี้ฮ์รับรอง
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงตอบแทนความดีแต่ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ผู้วิจัย

ภาคผนวก (จ)

## แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

### เรื่อง

ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอับาดะฮ์  
ของสังคมมุสลิมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน

#### ตอนที่ 1 : คำชี้แจง

6. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้เฉพาะสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รู้หรือนักวิชาการด้านศาสนาเท่านั้น
7. แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอับาดะฮ์ของสังคมมุสลิมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง
8. กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อและทุกตอน
9. ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทุกอย่างเป็นความลับและจะใช้เพื่อการวิจัยนี้เท่านั้น
10. แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำชี้แจง

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ระดับความรู้ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับฮะดีษเมาฎูอ์

ตอนที่ 4 การอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ในกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอับาดะฮ์ของสังคมมุสลิมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน

ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

นายณรงค์ธรรณธ์ หมดตะพงค์

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หลังช่องว่าง  หน้าข้อความตามสภาพที่ตรงกับความเป็นจริง

1. อายุ

- ต่ำกว่า 30 ปี  
 ระหว่าง 30-39 ปี  
 ระหว่าง 40-49 ปี  
 ระหว่าง 50-59 ปี  
 ระหว่าง 60 ปีขึ้นไป

2. สถานภาพ

- โสด     สมรส     หม้าย     แยกกันอยู่

3. อาชีพ

- |                                  |  |
|----------------------------------|--|
| <input type="checkbox"/> เกษตรกร | <input type="checkbox"/> ข้าราชการ                           |
| <input type="checkbox"/> ประมง   | <input type="checkbox"/> พนักงานรัฐวิสาหกิจ                  |
| <input type="checkbox"/> รับจ้าง | <input type="checkbox"/> พนักงานบริษัท                       |
| <input type="checkbox"/> ค้าขาย  | <input type="checkbox"/> ประกอบอาชีพส่วนตัว (โปรดระบุ) ..... |

4. ระดับการศึกษาด้านสามัญ

- |                                       |  |
|---------------------------------------|--|
| <input type="checkbox"/> ประถมศึกษา   | <input type="checkbox"/> อนุปริญญา                         |
| <input type="checkbox"/> มัธยมตอนต้น  | <input type="checkbox"/> ปริญญาตรี                         |
| <input type="checkbox"/> มัธยมตอนปลาย | <input type="checkbox"/> สูงกว่าปริญญาตรี (โปรดระบุ) ..... |

5. ระดับการศึกษาด้านศาสนา

- |  |  |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> ต่ำกว่าปริญญาอื่น | <input type="checkbox"/> ชะนารีย์                          |
| <input type="checkbox"/> ปริญญาอื่น        | <input type="checkbox"/> ปริญญาตรี                         |
| <input type="checkbox"/> อิบติดาอีย์       | <input type="checkbox"/> สูงกว่าปริญญาตรี (โปรดระบุ) ..... |
| <input type="checkbox"/> มุตะวัสสิต        |  |

6. แนวความเชื่อและการปฏิบัติด้านศาสนา

- |   |   |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> แนวทางซาฟียะฮ์ | <input type="checkbox"/> แนวทางชีอะฮ์       |
| <input type="checkbox"/> แนวทางสุนนะฮ์  | <input type="checkbox"/> ไม่สังกัดแนวทางใดๆ |
| <input type="checkbox"/> แนวทางกูรีกัต  |   |

7. ระดับการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆของมัสยิด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ร่วมละหมาดญะมาอะฮ์ (5 เวลา) เป็นประจำ

- ร่วมละหมาดญุมอะฮ์ (5 เวลา) เป็นบางครั้ง
  - ร่วมละหมาดญุมอะฮ์ (วันศุกร์) เป็นประจำ
  - ร่วมละหมาดญุมอะฮ์ (วันศุกร์) เป็นบางครั้ง
  - ร่วมรับฟังการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่นๆเป็นประจำ
  - ร่วมรับฟังการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่นๆเป็นบางครั้ง
8. เคยเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์แล้วกี่ครั้ง
- ยังไม่เคย
  - เคย
    - 1 ครั้ง
    - 2 ครั้ง
    - 3 ครั้ง
    - มากกว่า 3 ครั้ง

## ตอนที่ 2 : ระดับความรู้เกี่ยวกับฮะดีษเมาฎูอ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง  หน้าข้อความตามสภาพที่ตรงกับความเป็นจริง

1. คิดว่าตัวท่านเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฮะดีษเมาฎูอในระดับใด
 

<input type="checkbox"/> เข้าใจเป็นอย่างดี	<input type="checkbox"/> เข้าใจน้อย
<input type="checkbox"/> เข้าใจปานกลาง	<input type="checkbox"/> ไม่เข้าใจเลย
2. เคยพบเห็นการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอเป็นหลักฐานทางศาสนาในพื้นที่ของท่านในระดับใด
 

<input type="checkbox"/> มาก	<input type="checkbox"/> น้อยมาก
<input type="checkbox"/> ค่อยข้างมาก	<input type="checkbox"/> ไม่นั่นใจ
<input type="checkbox"/> ค่อนข้างน้อย	
3. เคยพบเห็นการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอเป็นหลักฐานทางศาสนาในพื้นที่ของท่านเองในรูปแบบใดบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 

<input type="checkbox"/> หนังสือหรือตำราศาสนา	<input type="checkbox"/> ข้อความ-แผ่นประกาศ
<input type="checkbox"/> คุฏบะฮ์วันศุกร์	<input type="checkbox"/> สังเกตพฤติกรรม
<input type="checkbox"/> การสอน-การบรรยาย	
4. เห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าฮะดีษเมาฎูอคือฮะดีษเฎาะอ์ฟประเภทหนึ่งซึ่งสามารถใช้อ้างอิงประกอบหลักฐานได้เช่นเดียวกับฮะดีษเฎาะอ์ฟโดยทั่วไป
 

<input type="checkbox"/> เห็นด้วยอย่างยิ่ง	<input type="checkbox"/> ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
<input type="checkbox"/> ค่อนข้างเห็นด้วย	<input type="checkbox"/> ค่อนข้างไม่เห็นด้วย



5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะที่ว่าอะดิษเมฆาฏอฏือเป็นหลักฐานหนึ่งที่สามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ เพราะทั้งหมดล้วนได้มาจากบรรดาผู้รู้และปรากฏอยู่ในตำราศาสนา
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง                       ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย                       ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
6. ท่านคิดว่าการนำอะดิษเมฆาฏอฏือที่มีความหมายดีและไม่ขัดแย้งกับหลักการอิสลามไปใช้อ้างอิงเป็นหลักฐานเพื่อสอนผู้คนให้กระทำความดีและละเว้นความชั่วได้หรือไม่
- ใช้อ้างอิงได้ในทุกกรณีโดยไม่มีเงื่อนไข
- ใช้สอนได้แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่อ้างอิงว่าเป็นคำกล่าวของท่านนบี ﷺ
- ใช้อ้างอิงไม่ได้ในทุกกรณี
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างอะดิษเมฆาฏอฏือหรืออะดิษต่างๆที่ไม่ถูกต้องมาเป็นหลักฐานทางศาสนานั้นย่อมเท่ากับเป็นการโกหกต่อท่านเราะฮ์ลุล ﷺ
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง                       ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย                       ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
8. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างอิงอะดิษเมฆาฏอฏือหรืออะดิษต่างๆที่ไม่ถูกต้องมาเป็นหลักฐานในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อนั้นคือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดของการเบี่ยงเบนหรือซีริกในด้านอะกิดะฮ์
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง                       ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย                       ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
9. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างอิงอะดิษเมฆาฏอฏือหรืออะดิษต่างๆที่ไม่ถูกต้องมาเป็นหลักฐานในประเด็นเกี่ยวกับบิดอะฮ์นั้นคือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอุตริกรรมหรือบิดอะฮ์ในทางศาสนา
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง                       ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย                       ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอุตริกรรมหรือบิดอะฮ์ใดๆในเรื่องศาสนาแม้ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ มิได้สั่งสอนไว้ แต่หากถูกรับรองโดยอุละมาฮ์หรือผู้รู้ย่อมถือเป็นบิดอะฮ์ หะสะนะฮ์
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง                       ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ค่อนข้างเห็นด้วย                       ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
11. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่าการอ้างอิงอะดิษเมฆาฏอฏือหรืออะดิษต่างๆที่ไม่ถูกต้องมาเป็นหลักฐานทางศาสนานั้นเป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งและแตกแยกในสังคมมุสลิม
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง                       ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่อนข้างเห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย

12. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับทัศนะว่ารูปแบบการปฏิบัติพิธีกรรมใดๆทางศาสนาที่ถูกสืบทอดมาตั้งแต่อดีต นั้นถือเป็นมรดกอันดีงามของสังคมมุสลิมที่ควรอนุรักษ์ แม้นอ้างอิงหลักฐานจากฮะดีษเมฆาฏอ์ก็ตาม

 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ค่อนข้างเห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย

### ตอนที่ 3 : การอ้างอิงฮะดีษเมฆาฏอ์ในสังคมมุสลิม 5 จังหวัดอันดามัน

#### ส่วนที่ 1 : คำถามเกี่ยวกับความเชื่อ

1. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่านุร (รัศมี) ของนบีมุฮัมมัด ﷺ คือ สิ่งแรกที่อัลลอฮ์ทรงสร้างมาก่อนการสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

2. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่านบีคิฎรยังมีชีวิตอาศัยอยู่และเดินสัญจรอยู่แถบพื้นที่ต่างๆ แถบชายฝั่งทะเล

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

3. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าการขอคูอาห์ ณ หลุมสุสาน (กุบูร) ของบุคคลผู้เป็นวะลียะจะได้รับการตอบรับ

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

4. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าอิมามอัชชาฟีอี๊ คืออุละมาอ์บุคคลสำคัญที่ท่านนบี ﷺ ได้ทำนายไว้

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

5. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าการปฏิบัติอิบาดะฮ์ต่างๆในคืนนิศฟูชะอฺบานย่อมนำมาซึ่งผลบุญและริชกีมากมาย

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

6. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าเราแกะฮัหมายถึงบริเวณระหว่างหลุมสุสานของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และมิมบ์รของท่านนั้น คือสวนหนึ่งของสวนสวรรค์

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

7. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าผู้ใดกล่าวคำพุดทางคุณยาในมัสยิด อัลลอฮ์จะทรงให้การทำงานของเขาสีหายไ้จำนวน 40 ปี

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

8. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าวิชาไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่อนุญาตเรียนรู้และใช้เพื่อการรักษาได้

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

9. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าการทำนายฝันหรือทำนายอนาคตที่กระทำโดยโตะครุหรือผู้รู้ นั้นเป็นส่วนหนึ่งของกะรอมาต และเป็นสิ่งที่ศาสนานุญาต

ตอบ .....

.....  
 หลักฐาน : .....

.....  
 10. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุเกี่ยวกับการถือโซคกลางว่าหากผู้ใดตัดเล็บในวันศุกร์จะนำความ  
 เมตตามาสู่เขาและนำความบาปออกไป

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

.....  
 11. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุเกี่ยวกับการใช้ข้อความอายะฮ์อัลกุรอาน และดุอาอ์มาแขวน  
 เป็นอะซีมัตเพื่อป้องกันญินและสิ่งชั่วร้ายต่างๆ

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

.....  
 12. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าผู้ใดมีความนึกคิดที่ดีต่อหินก้อนหนึ่งๆอัลลอฮ์ก็จะทรง  
 บันดาลให้มันเกิดประโยชน์ขึ้นจริงต่อเขา

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

.....  
 13. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของกล่าว “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” พร้อมกันขณะ  
 เดินไปส่งผู้ตายที่หลุมสุสาน

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

.....  
 14. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการก่อหลุมสุสานของบรรดาคณซอลิฮ์ให้แน่น  
 หนาเพื่อเกิดผลดีบางประการแก่ผู้ตาย

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

15. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการอ่านตักกีนเพื่อสอนผู้ตายภายหลังเสร็จสิ้นจากการฝัง

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

16. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการเยี่ยมสุสานของพ่อ-แม่ในทุกวันศุกร์

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

17. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการเยี่ยมสุสานในวันอิ๊ดทั้งสอง

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

18. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการอ่านอัลกุรอานที่หลุมสุสานของผู้ตาย

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

19. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการอ่านสุเราะฮ์กุลฮุวัลลอฮุอะฮัดเมื่อเดินผ่านสุสาน

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

20. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อพิธีการทำบุญเลี้ยงอาหารในโอกาสครบรอบการตายเพื่ออุทิศผลบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ

ตอบ : .....

หลักฐาน : .....

.....

## ส่วนที่ 2 : คำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติบิดาธรรม

1. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของกล่าว “บิบบิลลาฮ์ วัลฮัมดุลิลลาฮ์” ขณะอาบน้ำ  
ละหมาด

ตอบ : .....

.....

หลักฐาน : .....

.....

2. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการอ่านดุอาอ์ในทุกชั้นตอนขณะล้างอวัยวะส่วน  
ต่างๆ ในการอาบน้ำละหมาด

ตอบ : .....

.....

หลักฐาน : .....

.....

3. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของการอ่านอายะฮ์กูรซีฮ์หลังจากการอาบน้ำ  
ละหมาด

ตอบ : .....

.....

หลักฐาน : .....

.....

4. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงมรรคผลของกล่าวตะชะฮูต และเศาะละวาตต่อท่านนบี ~~ﷺ~~  
หลังการอาบน้ำละหมาด

ตอบ : .....

.....

หลักฐาน : .....

.....

5. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงรูปแบบการกล่าวเศาะละวาตทุกครั้งก่อนการอิกอมะฮ์

ตอบ : .....

.....  
หลักฐาน : .....  
.....

6. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงการละหมาดสุนัตก่อนละหมาดวันศุกร์

ตอบ : .....  
.....  
หลักฐาน : .....

7. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงการละหมาดสุนัตเราะฆออิบในคืนวันศุกร์แรกของเดือนเราะญับ

ตอบ : .....  
.....  
หลักฐาน : .....

8. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงการละหมาดนิศฟูชะอฺบานในรูปแบบที่เจาะจง

ตอบ : .....  
.....  
หลักฐาน : .....

9. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงการละหมาดเตาบะฮ์ในรูปแบบที่เจาะจง

ตอบ : .....  
.....  
หลักฐาน : .....

10. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงการละหมาดฮายัตในรูปแบบที่เจาะจง

ตอบ : .....  
.....  
หลักฐาน : .....

11. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุให้ละหมาดเกาะฎอเพื่อชดใช้ละหมาดที่ขาดมาเมื่อครั้งอดีตได้

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

12. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าท่านนบีนบี~~ะ~~ ชอบการละศีลอดด้วยการรับประทานอินทผลัม 3 ผล และอาหารใดๆที่ไม่ได้ผ่านกรรมวิธีการปรุงด้วยไฟ

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

13. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุถึงผลบุญต่างๆของการร่วมละหมาดตะรอวีฮ์ในแต่ละคำคีน

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

14. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อคำสอนเกี่ยวกับการเนียตครองชุดอิฮ์รอมเพื่อการทำฮัจญ์หรืออุมเราะฮ์ ตั้งแต่ออกจากบ้าน

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

15. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุหินดำคือพระหัตถ์ขวาของอัลลอฮ์ในโลกที่บรรดาปวงบ่าวของพระองค์สามารถสัมผัสได้

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

16. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าผู้ใดอาบน้ำวุฎูอ์อย่างดีแล้วเขาออกเดินสะแอระหว่างศอฟา และมัจวะฮ์ อัลลอฮ์จะทรงบันทึกความดีให้แก่เขาในทุกๆการย่างก้าว 70,000 ชั้น

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....



.....  
 17. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษเกี่ยวกับฮะดีษที่เจาะจงให้อ่านดุอาอ์บท “กุลฮุวัลลอฮุอะฮัด”  
 จำนวน 1,000 ครั้ง ในการรูกูฟที่อะรอฟะฮ์

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

.....  
 18. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อฮะดีษที่ระบุว่าผู้ใดทำฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์ หากมิได้เยี่ยมเยือนสุสานของท่านนบี ﷺ เท่ากับผู้นั้นประพาศิหยาบคายต่อท่าน

ตอบ : .....

.....  
 หลักฐาน : .....

.....  
 ขออัลลอฮ์ทรงตอบแทนความดีแต่ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

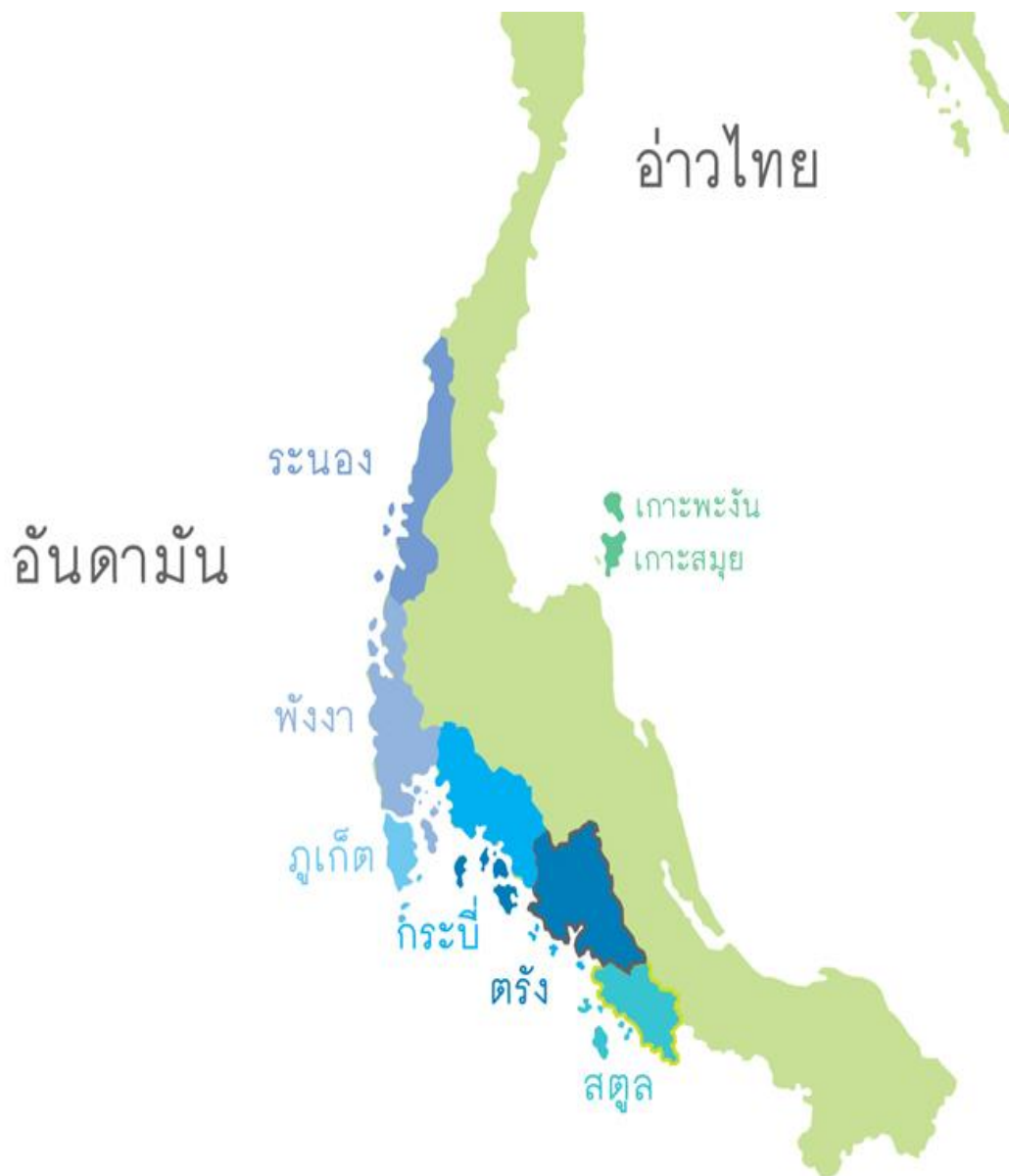
ผู้ให้สัมภาษณ์ .....

ผู้สัมภาษณ์ นายน์ศรุลลอฮ์ หมดตะพงค์

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ..... ตั้งแต่เวลา ..... ถึงเวลา .....

ภาคผนวก (จ)

แผนที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามัน



ภาคผนวก (ช)

ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ในกรณีความเชื่อ  
และการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดฝั่งอันดามัน

นัศรุลลอฮ์ หมัดตะพงค์<sup>1</sup> และอับดุลเลาะ กาเรินา<sup>2</sup>

<sup>1</sup> นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา

E-mail : nasrullah1766@gmail.com

<sup>2</sup> Ph.D (สาขาอิสลามศึกษา)

E-mail : kabdulla@bunga.pn.psu.ac.th

ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักความเชื่อและการปฏิบัติอิบาดะฮ์ตามหลักการอิสลาม ศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติของบรรดาอุละมาอ์เกี่ยวกับฮะดีษเมาฎูอ์ และศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ต่อกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดฝั่งอันดามันและแนวทางแก้ไข เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการอุปมาอุปไมย หลักการอุปนัย และหลักการตรรกศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. หลักความเชื่อ และการปฏิบัติอิบาดะฮ์ตามหลักการอิสลามเป็นประเด็นสำคัญที่สุดทางศาสนาซึ่งจำเป็นต้องอ้างอิงหลักฐานมาจาก 2 แหล่งสำคัญ คือ อัลกุรอานและฮะดีษที่สอดคล้องกับความเข้าใจและการปฏิบัติของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ รวมถึงมติเอกฉันท์ของอุละมาอ์ อะฮ์ลุลสุนนะฮ์ มิฉะนั้นแล้วย่อมเสี่ยงต่อการเบี่ยงเบนสู่การเป็นชิริก หรือบิดอะฮ์ หรืออุกุฟร์ หรือครุอฟาตได้

2. ฮะดีษเมาฎูอ์ หมายถึง ฮะดีษประเภทหนึ่งที่ถูกแอบอ้างหรือเข้าใจกันว่าเป็นคำพูด หรือเรื่องราวที่พาดพิงถึงท่านนบีมุฮัมมัด ~~ﷺ~~ แต่ได้รับการพิสูจน์ตามหลักวิชาการฮะดีษด้วยกระบวนการตัดครีจฎ์และตะฮ์กีกอย่างชัดเจนว่าจริงแล้วเป็นเพียงคำพูดจากบุคคลอื่นซึ่งถูกอุปโลกน์ขึ้นโดยจงใจเพื่อเป้าหมายบางประการหรือถูกถ่ายทอดต่อกันมาด้วยความเข้าใจผิด ทั้งนี้ลักษณะความเป็นฮะดีษเมาฎูอ์อาจเกิดขึ้นเฉพาะในส่วนตัวบท (มะตัน) หรือสายรายงาน (สะนัด) ของฮะดีษนั้นๆ ก็

ได้ ด้วยเหตุผลทั้งปวงฮะดีษประเภทนี้จึงไม่สามารถใช้อ้างอิงเป็นหลักฐานทางศาสนาในกรณีใดๆได้ อีกทั้งไม่นับเป็นฮะดีษที่ถูกต้องในความหมายที่แท้จริง และถือเป็นฮะดีษฎะอ์ฟิในระดับที่เลวที่สุด

3. จากการศึกษากรณีความเชื่อ และการปฏิบัติอับาดะฮ์ต่างๆ ของสังคมมุสลิมในพื้นที่ 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามันพบว่าการอ้างอิงหลักฐานที่ไม่ถูกต้องซึ่งเป็นฮะดีษในระดับฮะดีษเมาฎูอ และระดับอื่นที่ใกล้เคียง เช่น ฮะดีษฎะอ์ฟิญุดตัน จำนวนทั้งหมด 42 ฮะดีษ โดยมีผลกระทบที่ก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนต่างๆในทางศาสนาเป็นความผิดในหลายระดับมีทั้งเป็นซิริก กุฟร์ บิดอะฮ์ และครุอฟาต สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหานั้นเกิดจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอนั้น พบ 8 แนวทาง คือ

- 1) รณรงค์ให้สังคมมุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
- 2) อธิบายให้สังคมมุสลิมตระหนักถึงการทุ่มเทของบรรดาอุละมาอ์ในอดีตต่อการปกป้องฮะดีษหรือ สุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
- 3) สนับสนุนให้สังคมมุสลิมเรียนรู้วิชาการเกี่ยวกับฮะดีษในระดับที่สูงและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
- 4) จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อเป็นเวทีให้มีการเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับอันตรายของฮะดีษเมาฎูอ หรือฮะดีษปลอมระหว่างผู้รู้หรือนักวิชาการมุสลิมฝ่ายต่างๆ
- 5) แนะนำให้สังคมมุสลิมรู้จักและเข้าถึงบรรดาตำราหลักด้านวิชาการฮะดีษ
- 6) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่สังคมมุสลิมเกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบประเภทของฮะดีษผ่านสื่อต่างๆ
- 7) จัดทำหนังสือ ตำรา สารานุกรม หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับอันตรายของฮะดีษเมาฎูอ หรือหลักฐานที่ไม่ถูกต้อง และ
- 8) เสนอให้องค์กรด้านศาสนาในระดับต่างๆ ของสังคมมุสลิมมีนโยบายที่เข้มงวดต่อการเฝ้าสังเกตและป้องกันการแพร่หลายของความเชื่อและรูปแบบการปฏิบัติอับาดะฮ์ต่างๆ ที่ขัดต่อหลักการศาสนา

## **An Analytical Study of the Impact of al-Ḥadīth al-Mawḍū‘ on the Faith and ‘Ibādah Performance of Muslim Society in the 5 Provinces of Andaman Sea**

Nasrullah Madtapong<sup>1</sup> Abdullah Karena<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Ph.D Candidate, Graduate, Department of Islamic Studies.

E-mail : nasrullah1766@gmail.com

<sup>2</sup>Ph.D (Islamic Studies),

E-mail : kabdullah@bunga.pn.psu.ac.th

Department of Islamic Studies.

College of Islamic Studies.

Prince of Songkla University, Pattani Campus.

### **ABSTRACT**

This research aims to study belief principles and religious worships according to Islam. It is to examine opinions of Islamic scholars regarding Ḥadīth Mawḍū‘ and analyze impacts of citing Ḥadīth Mawḍū‘ on the Faith and ‘Ibādah Performance of Muslim Society in the five provinces of the Andaman Sea. It also gives some recommendation for the solution. This study is a qualitative research, collecting data by survey and interview. It analyzes data by resorting to principle of sciences of ḥadīth , Islamic Jurisprudence, and Tarjih. Its findings are as follows.

1. Belief Principles and Worship according to Islam is the most important issue, which must be derived from two important sources : namely al-Quran and al-Sunnah under which they are understood in line with the interpretation of the Prophet’s companions and scholars of Ahl al-Sunnah. Otherwise, it is risky for deviation towards Shirk, Bid‘ah, Kufr, and Khurafat.

2. Ḥadīth Mawḍū‘ is a ḥadīth that is falsely claimed or understood as a word or a story related to Prophet Mohammad ﷺ , but it is clearly proved from Takrij and Tahqiq process that they are a word from other people, which is invented intentionally for a certain purpose or is narrated from misunderstanding. Thus, Ḥadīth Mawḍū‘ is occurred to only the text (matan) as well as narration (sanad) of the ḥadīth . For these reasons, this ḥadīth is not allowed to be cited as a religious sources in any matter. It is also not a valid ḥadīth in a true sense but rather the worst one of all defected ḥadīth.

From a study on the Faith and ‘Ibādah Performance of the Muslim Societies in the five provinces of Andaman, it is found that there is a citation of 42 ḥadīth Mawḍū‘ and ḥadīth da‘if jiddan, It has an impact and is wrong in many layers, which can be classified as Shirk, Kufr, Bid‘ah, and Khurafat. In order to deal with a citation of Ḥadīth Mawḍū‘ on the Faith and ‘Ibādah Performance, it proposes 8 solutions as follows; 1) to campaign in the Muslim Societies in order to make an awareness of the importance of Sunnah of the Prophet ﷺ, 2) to explain to the Muslim Societies about the endeavor of the past Islamic scholars, who strived to defend Ḥadīth or Sunnah of the Prophet ﷺ, 3) to support learning about high and deep levels of Ḥadīth , 4) to organize projects and provide academic seminars among Muslim Scholars on a danger of Ḥadīth Mawḍū‘ or Fabricated Ḥadīth, 5) to create an

awareness and provide an access to main textbooks on hadith, 6) to teach about evaluative methods of hadith through different channels, 7) to provide textbooks, encyclopedia, and websites about the danger of Ḥadīth Mawḍū‘ or invalid sources and, 8) to propose to Islamic organizations to have an assertive policy for monitoring and preventing diffusion of the belief and religious practices that are contradicted with Islamic Principles.

## บทนำ

อิสสุนนะฮ์ หรืออัลอะดิซ ในทัศนะอิสลาม คือแหล่งอ้างอิงของบัพัญญูติศาสนา เป็นอันดับที่ 2 รองจากอัลกุรอาน (al-Sulamīy, 2005 : 111) อิสสุนนะฮ์จึงมีสถานะที่สูงส่งและชอบธรรมต่อการนำไปใช้ตราเป็นกฎหมาย และจำเป็นต้องปฏิบัติตาม ซึ่งสิ่งใดที่ถูกยืนยันชัดเจนว่าเป็นสุนนะฮ์ แน่นอนมุสลิมทั้งหลายล้วนพึงยึดถือและปฏิบัติตาม ดังอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสรับสั่งว่า

﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾

(سورة الحشر : 7)

ความว่า “และอันใดที่เราะสุลได้นำมาแก่พวกเจ้า ก็จงยึดถือเอาไว้ และอันใดที่เขาได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย พวกเจ้าจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเข้มงวดยิ่งในการลงโทษ”

(สูเราะฮ์อัลฮัซร : 7)

บัพัญญูติต่างๆ ของศาสนา โดยเฉพาะเกี่ยวกับด้านอะกีดะฮ์หรือหลักความเชื่ออันเป็นรากฐานสำคัญที่สุดย่อมจำเป็นต้องอ้างอิงหลักฐานจากอัลกุรอาน อิสสุนนะฮ์ หรือการยืนยันจากมติเอกฉันท์ (อิญญ์มาอ) ของบรรดาปราชญ์ที่ถูกยอมรับ (มุอตะบิรีน) ของชาวอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์เท่านั้น และไม่อนุญาตให้ใช้หลักการอื่นจากนี้ เช่นหลักการเทียบเคียง (กียาส)หรืออะดิซที่ไม่ถูกต้องอย่างแท้จริง เช่น อะดิซฎะอ์ฟ หรืออะดิซเมฆาอูมาอ้างอิงใช้เป็นหลักฐานสำคัญได้

เช่นเดียวกัน ด้านอิบาดะฮ์ก็จำเป็นต้องปฏิบัติโดยมีหลักฐานอันถูกต้อง โดยยึดถือ 2 กฎเกณฑ์สำคัญคือ 1) ไม่อิบาดะฮ์ต่อผู้ใดนอกจากอัลลอฮ์เพียงองค์เดียว และ 2) ไม่อิบาดะฮ์ต่อพระองค์ด้วยสิ่งใด เว้นแต่ด้วยสิ่งที่พระองค์ทรงกำหนดมาเท่านั้น (al-Albāniy, 2000 : 112)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสกำชับให้ยึดมั่นตามแบบอย่าง หรือสุนนะฮ์ และทรงเตือนถึงผลร้ายของการละเมิดฝ่าฝืนว่า

﴿ فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾

(سورة النور بعض من آية : 63)



ความว่า “ดั่งนั้นบรรดาผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งของเขา (มุฮัมมัด) จงระวังตัวเถิดว่าเคราะห์กรรมจะเกิดขึ้นแก่พวกเขา หรือว่าการลงโทษอันเจ็บปวดจะเกิดขึ้นแก่พวกเขาเช่นกัน”

(ส่วนหนึ่งของสุเราะฮ์อัลนุร : 63)

เพราะหลักความเชื่อ หรือการปฏิบัติอิบาดะฮ์ใดๆ ก็ตามที่มีได้อยู่บนหลักการศาสนาที่สอดคล้องกับคำสอนสอนจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ตามความเข้าใจของชนยุคบรรดาเศาะฮาบะฮ์ หรือ สลัฟซอลิฮ์แล้ว สิ่งนั้นย่อมส่งผลต่อการตกอยู่ในความเสียหาย อันอาจนำสู่ชirik หรือการปฏิเสธได้ ดั่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เตือนสำหรับในสิ่งที่ไม่ใช่ในบทบัญญัติว่า

(( مَنْ أَخَذَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رِدٌّ ))

(البخاري، 1990 : 2697 ، مسلم، 1991 : 1718)

ความว่า “ผู้ใดอุทริสิ่งหนึ่งขึ้นมาในเรื่องราวเกี่ยวกับกิจการ (ศาสนา) ของเรานี้ ซึ่งจริงๆแล้วมิใช่มาจากมันสิ่งนั้นย่อมไม่ถูกยอมรับ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1990 : 2697, Muslim, 1991 : 1718)

ทั้งนี้ การปฏิบัติอิบาดะฮ์ทั้งหลายล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติตาม (อิติบาค) มิใช่บนการอุทริกรรม (อิบติดาอ) ขึ้นมาเอง จึงไม่อนุญาตให้ใครกำหนดสิ่งใดๆ ที่อัลลอฮ์ ﷻ มิได้ทรงอนุญาตขึ้นมาทำเป็นเรื่องศาสนา ดังคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์ท่านหนึ่งคือหุซัยฟะฮ์ บิน อัลยะมาน ที่ว่า “อิบาดะฮ์รูปแบบใดๆก็ตามที่บรรดา เศาะฮาบะฮ์ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ไม่เคยปฏิบัติมา ท่านทั้งหลายจงอย่าปฏิบัติมันเป็นอันขาด” (al-Athariy, 1416 : 167)

ซึ่งจากการศึกษาเป็นการเบื้องต้นพบว่าสังคมมุสลิม โดยเฉพาะจังหวัดพังงา กระบี่ และภูเก็ตยังมีความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาที่หลายอย่างที่อาจเบี่ยงเบนไปจากคำสอนที่แท้จริงของศาสนา โดยมีข้อสังเกตสำคัญ คือ 1) การนำอิสลามเข้ามาเผยแผ่ในพื้นที่ครั้งแรก โดยกลุ่มศูฟี 2) อิทธิพลของประเพณีและความเชื่อท้องถิ่น และ 3) การอ้างสิ่งที่เป็นฮะดีษปลอมมาเป็นหลักฐานทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานักวิชาการท่านหนึ่งที่พบว่า “สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนด้านหลักความเชื่อและสิ่งที่เป็นอุทริกรรมหรือบิดอะฮ์ต่างๆ ขึ้นในศาสนาก็คือ ผลจากการอ้างอิงฮะดีษฎะอ์ฟ และฮะดีษปลอม (เมาฎูอ) และนำมาเป็นหลักฐานยืนยันว่ามันเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติและคำสั่ง (หุกม) ต่างๆ ทางศาสนา (’Al Salmān, 2007 : 11) และที่อันตรายยิ่งก็คือแม้กระทั่งในหมู่บรรดาผู้รู้ หรือผู้นำสังคมหลายท่านก็ยังมี การอ้างหรือปฏิบัติสิ่งเหล่านั้นอยู่โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เหตุนี้บรรดาอุละมาอ์จึงจำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์ วางรากฐานตรวจค้น สืบสวน และคัดสรรอย่างที่สุดเพื่อสามารถยืนยันความจริงอันเดิมแท้เอาไว้ และขจัดสิ่งแปลกปลอมออกไป และถือว่าการนำฮะดีษประเภทนี้ไปถ่ายทอดหรือเผยแพร่โดยขาดความรับผิดชอบและไม่ศึกษาถึงแหล่งที่มาอย่างถี่ถ้วนและถูกต้องแล้ว ย่อมเท่ากับมีส่วนต่อการคุกคามเท็จ

ขึ้นต่อท่านนบี ﷺ ซึ่งเป็นอันตรายยิ่งต่อคำสอนอันบริสุทธิ์ของอิสลามและมีโทษมหันต์ ดังคำเตือนของท่านในฮะดีษที่ว่า

((إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبِ عَلَى أَحَدٍ ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدُ مِنَ النَّارِ))

(أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ : 1229)

ความว่า “แท้จริงการกล่าวเท็จต่อฉัน มิเหมือนเช่นการกล่าวเท็จของพวกเขา ท่านซึ่งกันและกัน ผู้ใดกล่าวเท็จต่อฉันโดยเจตนา ดังนั้นเขาจงเตรียมที่นั่งของเขาจากไฟนรก”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1990 : 1229)

จากความเป็นมาของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาเรื่องดังกล่าวทั้งนี้เพื่อปกป้องคำสอนอันบริสุทธิ์ของศาสนาจากสิ่งต่างๆ ที่ผิดๆ ซึ่งแปลกปลอมเข้ามาจากฮะดีษเมาฎูหรือฮะดีษปลอม และเพื่อสามารถพิสูจน์และอธิบายให้สังคมมุสลิมเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อยับยั้งมิให้ฮะดีษปลอมแพร่หลายในสังคมต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้

1. ศึกษาหลักความเชื่อ และการปฏิบัติอิบาตะตามหลักการอิสลาม
2. ศึกษาวิเคราะห์ทัศนะบรรดาอะละมาอ์เกี่ยวกับฮะดีษเมาฎู
3. ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูต่อความเชื่อและการปฏิบัติอิบา

ตะฮ์ของสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดฝั่งอันดามันและแนวทางแก้ไข

### ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ทราบถึงทัศนะของบรรดาอะละมาอ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันเกี่ยวกับฮะดีษเมาฎู
2. ทราบถึงหลักความเชื่อ และการปฏิบัติอิบาตะที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม
3. ทราบถึงผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูต่อความเชื่อและการปฏิบัติ

อิบาตะฮ์ของสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดฝั่งอันดามัน

4. นำเสนอผลการศึกษาเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจอันถูกต้องเพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักความเชื่อและการปฏิบัติอิบาตะฮ์ของสังคมมุสลิมในพื้นที่ 5 จังหวัดแถบฝั่งอันดามันและสังคมมุสลิมในประเทศไทยโดยทั่วไป

## วิธีดำเนินการวิจัย

### 1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชากรมุสลิมทั้งหมดที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดฝั่งอันดามัน

กลุ่มตัวอย่างของประชากรในการวิจัย ประกอบด้วยบุคคล 5 ประเภท ได้แก่ ผู้รู้หรือนักวิชาการด้านศาสนา อิมามประจำมัสยิด เคาะฎิบประจำมัสยิด สัปบุรุษประจำมัสยิด และประชาชนทั่วไปโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มอำเภอเมือง และกลุ่มนอกอำเภอเมือง โดยกำหนดให้แต่ละจังหวัดมีจำนวน 40 คน ในแต่ละจังหวัดกำหนด 2 อำเภอ อำเภอละ 20 คน แต่ละอำเภอกำหนดไว้ 2 ตำบลๆ ละ 10 คน โดยกระจายเป็น 2 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5 คน รวมกลุ่มประชากรตัวอย่างของการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 200 คน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างของประชากรใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างและกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการเก็บข้อมูล ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น โดยมีวิธีการเลือกดังนี้

ก. เลือกอำเภอโดยวิธี **Purposive Sampling** จังหวัดละ 2 อำเภอ คืออำเภอเมืองของแต่ละจังหวัด จำนวน 1 อำเภอ และอำเภออื่นจำนวน 1 อำเภอ โดยวิธี **Simple Random Sampling**

ข. เลือกอำเภอและหมู่บ้านโดยวิธี **Purposive Sampling** อำเภอละ 2 ตำบล และตำบลละ 2 หมู่บ้าน

ค. เลือกประชากรเป้าหมายแต่ละหมู่บ้านโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ **Simple Random Sampling** โดยเลือกจำนวนประชากรหมู่บ้านละ 5 คน ประกอบด้วยผู้รู้หรือนักวิชาการด้านศาสนา 1 คน อิมามประจำมัสยิด 1 คน เคาะฎิบประจำมัสยิด 1 คน สัปบุรุษประจำมัสยิด 1 คน และประชาชนทั่วไปอีก 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 200 คน

### 2. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (**Qualitative Research**) ที่ผสมผสานกับวิธีการวิจัยเอกสาร (**Documentary Research**) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาหลักการสำคัญเกี่ยวกับชะดีษเมาฎูอในทัศนะนักวิชาการมุสลิม หลักความเชื่อและการปฏิบัติอบาดะฮ์ในอิสลาม และการอ้างอิงชะดีษเมาฎูอเกี่ยวกับความเชื่อและการปฏิบัติอบาดะฮ์ที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ เช่นตำราศาสนาที่ใช้สอนหรือเผยแพร่อยู่ทั่วไปในสังคมมุสลิม 5 จังหวัดฝั่งอันดามันเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อแรก และการวิจัยภาคสนาม (**Field Work Research**) ซึ่งใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (**In-depth Interview : IDI**) และสนทนากลุ่ม (**Focus Group Discussion : FGD**) กับผู้รู้หรือนักวิชาการด้านศาสนา อิมาม เคาะฎิบ สัปบุรุษประจำมัสยิด และประชาชนทั่วไปแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ผลกระทบของการอ้างอิงฮะดีษมาฏอต่อการเบี่ยงเบนของความเชื่อและการปฏิบัติอิบาดะฮ์ในสังคมมุสลิม 5 จังหวัดฝั่งอันดามันเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่สองและสาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือแบบบันทึก แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่เป็นตำรา เอกสารหรืองานวิจัย และข้อมูลจากภาคสนาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 รูปแบบ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและตำรา และการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม โดยใช้สถิติเบื้องต้น และแจกแจงความถี่การคำนวณเป็นร้อยละ

### สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษมาฏอในกรณีความเชื่อ และการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดฝั่งอันดามัน สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

**วัตถุประสงค์ข้อที่ 1** ศึกษาหลักความเชื่อ และการปฏิบัติอิบาดะฮ์ตามหลักการอิสลามจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า

หลักความเชื่อ หรือ หลักการยึดมั่น (อัลอะกีดะฮ์) หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์นำมายึดถือด้วยความรู้สึกเชื่อมั่นศรัทธาอย่างแน่วแน่ว่าสิ่งนั้นเป็นความจริง ส่วนอิบาดะฮ์ หมายถึงทุกสิ่งอันแสดงออกมาทั้งจากคำพูด และการกระทำที่เปิดเผย และซ่อนเร้น โดยมุ่งหวังให้อัลลอฮ์ทรงรักและทรงพอพระทัย อิบาดะฮ์แบ่งออกเป็นประเภทหลักๆ ได้ 2 ประเภท คือ 1) อิบาดะฮ์บาฏินะฮ์หรืออิบาดะฮ์อันแสดงออกมาจากภายในจิตใจส่วนลึกที่ผูกพันต่อพระเจ้า และ 2) อิบาดะฮ์คอฮิเราะฮ์ คืออิบาดะฮ์อันแสดงโดยอวัยวะภายนอก เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบริจาคทาน การจ่ายซะกาต การบำเพ็ญฮัจญ์ การต่อสู้ (ญิฮาด) การวิงวอนภาวนา ซึ่งอิบาดะฮ์ประเภทต่างๆ มีระดับความสำคัญในทางบัพญญัตติที่ลดหลั่นต่างกัน เช่น ฟิรฎูหรือวาญิบ และมัคดูบหรือมุสตะฮับ

หลักความเชื่อ และการปฏิบัติอิบาดะฮ์ตามหลักการอิสลาม ถือเป็นประเด็นสำคัญที่สุดทางศาสนาซึ่งจำเป็นต้องอ้างอิงหลักฐานมาจาก 2 แหล่งสำคัญ คือ อัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ที่สอดคล้องกับความเข้าใจและการปฏิบัติของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ รวมถึงมติเอกฉันท์ของอุละมาอ์อะฮ์ลุลสุนนะฮ์ มิฉะนั้นแล้วย่อมเสี่ยงต่อการเบี่ยงเบนสู่การเป็นชิริก บิดอะฮ์ กุฟร์ หรือครุอปาตได้

**วัตถุประสงค์ข้อที่ 2** ศึกษาวิเคราะห์ทัศนยะบรรดานักวิชาการมุสลิมเกี่ยวกับฮะดีษมาฏอ จากการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

ฮะดีษมาฏอ หมายถึง ฮะดีษประเภทหนึ่งที่ถูกแอบอ้าง หรือเข้าใจกันว่าเป็นคำพูดหรือเรื่องราวที่พาดพิงถึงท่านนบีมุฮัมมัด ~~ﷺ~~ แต่ได้รับการพิสูจน์ตามหลักวิชาการฮะดีษด้วย

กระบวนการตัด κρίญ์ และ ตะฮ์ก็อย่างชัดเจนว่าจริงแล้วเป็นเพียงคำพูดจากบุคคลอื่นซึ่งถูกอุปโลกน์ขึ้นโดยจงใจเพื่อเป้าหมายบางประการ หรือถูกถ่ายทอดต่อกันมาด้วยความเข้าใจผิด ทั้งนี้ลักษณะความเป็นฮะดีษเมาฎอ้อาจเกิดขึ้นเฉพาะในส่วนตัวบท (มะตัน) หรือสายรายงาน (สะนัด) ของฮะดีษนั้นๆ ด้วยเหตุผลทั้งปวงฮะดีษประเภทนี้จึงไม่สามารถใช้อ้างอิงเป็นหลักฐานทางศาสนาในกรณีใดๆ ได้อีกทั้งไม่นับเป็นฮะดีษที่ถูกต้องในความหมายที่แท้จริง หรือเป็นเพียงประเภทฮะดีษฎะอ์ฟีในระดับที่เลวที่สุด

สำหรับข้อบัญญัติหรือหุก่มทางศาสนาเกี่ยวกับฮะดีษเมาฎอ พบว่าบรรดาอุละมาอ์ได้แยกออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การรายงานฮะดีษเมาฎอ หรือฮะดีษที่ไม่ถูกต้อง หรือบอกเล่าสั่งสอนต่อยังบุคคลอื่นโดยอ้างว่ามาจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มิว่าในเรื่องเกี่ยวกับหะลาล หะรอม การส่งเสริมทำดี หักห้ามทำชั่ว หรือเรื่องอื่นๆ ซึ่งหากเป็นการจงใจแล้วย่อมถือเป็นบาปใหญ่ในฐานะกล่าวเท็จต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แต่หากเป็นไปโดยความรู้เท่าไม่ถึงการ เขาย่อมอยู่ในข่ายที่ควรได้รับการผ่อนโทษ 2) การปฏิบัติตามความเชื่อและอิบาดะฮ์ใดๆ ที่อ้างอิงมาจากฮะดีษเมาฎอ หรือฮะดีษที่ไม่ถูกต้อง สิ่งนั้นถือเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการศาสนาและไม่ถูกยอมรับ ซึ่งหากผู้ใดทราบหลักฐานที่ถูกต้องแล้วแต่ยังจงใจฝ่าฝืนและละเมิด เขาย่อมได้รับโทษทัณฑ์ในทางศาสนาในฐานะจงใจกล่าวเท็จต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และอุติกรรมสิ่งหนึ่งๆ ขึ้นมาในศาสนา แต่หากเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่ขัดต่อหลักการศาสนาเหล่านั้นโดยรู้เท่าไม่ถึงการ เขาย่อมอยู่ในข่ายที่ควรได้รับการผ่อนโทษ

**วัตถุประสงค์ข้อที่ 3** ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบการอ้างอิงฮะดีษเมาฎอต่อความเชื่อและการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดฝั่งอันดามันและแนวทางการแก้ไข จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ามีการอ้างอิงฮะดีษในระดับเมาฎอ หรือฮะดีษที่ไม่ถูกต้องทั้งสิ้นจำนวน 42 ฮะดีษ โดยสามารถวิเคราะห์ผลกระทบในกรณีความเชื่อออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) กรณีความเชื่อสุดโต่งเกี่ยวกับบรรดานบี วะลี และคนซอลิฮ์ ก่อให้เกิดความเชื่อเบี่ยงเบนต่างๆ อันขัดต่อหลักการศาสนา เช่น ความเชื่อว่ามี นูร์ (รัศมี) ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คือมีกลุ่มแรกที่ถูกสร้างขึ้นมา ความเชื่อว่ามีคิฎีร์ยังคงมีชีวิตและอาศัยอยู่แถบชายฝั่งทะเล, การขอดุอาอ์ ณ หลุมสุสานของผู้เป็นวะลีจะถูกตอบรับ

(2) กรณีความเชื่อสุดโต่งเกี่ยวกับความศิริมงคล (บะรอกัต) ของบุคคล เวลาและสถานที่ก่อให้เกิดความเชื่อเบี่ยงเบนต่างๆ อันขัดต่อหลักการศาสนา เช่น ความเชื่อว่ามีท่านอิมาม อัซฮาฟีอีย์คือบุคคลพิเศษหรืออุละมาอ์ที่ท่านนบี ﷺ บอกกล่าวล่วงหน้าเอาไว้, ความเชื่อว่าการปฏิบัติอิบาดะฮ์ในคืนนิศฟูชะอ์บานจะนำมาซึ่งผลบุญและความดีมากมาย, ความเชื่อว่ามีระหว่างมิมบ์รและสุสานของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คือ เราฎะฮ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสวรรค์, ความเชื่อว่าการพูดคุยเรื่องคุณยาในมัสยิดมีผลทำให้ความดีงามต่างๆ ที่ทำมาตลอด 40 ปีต้องเสียหายไป

(3) กรณีความเชื่อสุดโต่งเกี่ยวกับไสยศาสตร์ และการเป่ารักษา ก่อให้เกิดความเชื่อ เบี่ยงเบนต่างๆ อันขัดต่อหลักการศาสนา เช่น ความเชื่อว่าการเรียนรู้วิชาไสยศาสตร์หรือใช้เพื่อการ รักษาเป็นที่อนุญาต

(4) กรณีความเชื่อสุดโต่ง (ขลุ่ย) เกี่ยวกับการทำนาย การดูดวง และการถือโชคกลาง เช่นความเชื่อว่าการทำนายฝันหรือทำนายอนาคตที่กระทำโดยโตะครูหรือผู้รู้เป็นส่วนหนึ่งของกระรอ มาตและเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุญาต และความเชื่อว่ามีผู้ใดตัดเล็บในวันศุกร์จะนำความเมตตามาสู่เขาและ นำความบาปออกไป และผู้ใดตัดเล็บในวันเสาร์จะทำให้โรคร้ายออกไปจากตัวเขาและแทนที่ด้วย สุขภาพดี และผู้ใดตัดเล็บในวันอาทิตย์จะทำให้ความขัดสนออกไป

(5) กรณีความเชื่อเกี่ยวกับอะซีมีต และเครื่องรางของขลัง ก่อให้เกิดความเชื่อ เบี่ยงเบนต่างๆ อันขัดต่อหลักการศาสนา เช่น ความเชื่อว่ามีสรรพคุณที่สามารถรักษาโรค ต่างๆโดยทั่วไปได้, ความเชื่อว่าการแขวนวัตถุมงคลที่ทำโดยโตะครูหรือผู้รู้เป็นที่ยอมรับ

(6) กรณีความเชื่อเกี่ยวกับคนตายและสุสาน ก่อให้เกิดความเชื่อเบี่ยงเบนต่างๆ อัน ขัดต่อหลักการศาสนา เช่น ห้ามการพูดจากนอกจากกล่าว “ตะขี้ลิล” ขณะไปส่งมัยยิตยังสุสาน, การ ก่อหลุมสุสานให้มั่นคงถาวรจะทำให้เกิดผลดีบางประการแก่ผู้ตาย, ความเชื่อเกี่ยวกับการอ่านตลกิน เพื่อสอนผู้ตายหลังจากการฝัง, ความเชื่อเกี่ยวกับการเจาะจงเยี่ยมสุสานผู้ตายในวันศุกร์, ความเชื่อ เกี่ยวกับการเยี่ยมสุสานในวันอิ๊ดทั้งสอง, ความเชื่อเกี่ยวกับการอ่านอัลกุรอานบนหลุมสุสานเพื่อส่งผล บุญแก่ผู้ตาย, ความเชื่อที่ส่งเสริมให้อ่านสุเราะฮ์กุลฮุวัลลอฮุอะฮัดเมื่อเดินผ่านสุสาน และความเชื่อ เกี่ยวกับการทำบุญเนื่องครบรอบการตาย

และวิเคราะห์ผลกระทบในกรณีการปฏิบัติอิบาดะฮ์ออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) กรณีการปฏิบัติเกี่ยวกับการทำความสะอาด (ญะฮะฮะเราะฮ์) ก่อให้เกิดการ ปฏิบัติในสิ่งต่างๆ ที่เป็นอุตริกรรมและขัดต่อหลักการศาสนา เช่น การอ่าน “บิสมิลลาฮ์ วัลฮัมดุลิล ล่าฮ์” ก่อนทำวุกูอ, การอ่านดูอาอ์บทเฉพาะขณะล้างอวัยวะส่วนต่างๆในการทำวุกูอ, การอ่านอายะฮ์ กุรซีย์หลังจากวุกูอ, การกล่าวตะชะฮะฮ์ และเศาะละวาตต่อท่านนบี ﷺ หลังจากวุกูอ, และการแหงน หน้ามองขึ้นฟ้าและกล่าวตะชะฮะฮ์หลังจากวุกูอ

(2) กรณีการปฏิบัติเกี่ยวกับการละหมาด ก่อให้เกิดการปฏิบัติในสิ่งที่คลาดเคลื่อน หรือเป็นอุตริกรรมในทางศาสนา เช่น การกล่าวเศาะละวาตก่อนการอิกอมะฮ์, การอ่านดูอาอ์กุนูตเป็น ประจำในการละหมาดศุบฮ์, การกล่าวบิสมิลลาฮ์ก่อนอ่านตะชะฮะฮ์, การชิกิริทที่ไม่มีแบบอย่างหลังการ ละหมาด, การละหมาดสุนนะฮ์ก่อนละหมาดวันศุกร์, การละหมาดสุนนะฮ์เราะฆออิบในรูปแบบที่ เจาะจง, การละหมาดสุนนะฮ์นิศฟูชะฮ์บานในรูปแบบที่เจาะจง, การละหมาดตัสบีฮ์ในรูปแบบที่ เจาะจง, การละหมาดเตาบะฮ์ในรูปแบบที่เจาะจง, การละหมาดฮายัตในรูปแบบที่เจาะจง, และการ ละหมาดเกาะฎอเพื่อขอใช้การขาดละหมาดในอดีต

(3) กรณีการปฏิบัติเกี่ยวกับการถือศีลอด ก่อให้เกิดการปฏิบัติในสิ่งที่คลาดเคลื่อน หรือเป็นอุตริกรรมในทางศาสนา เช่น ทศนะที่เชื่อว่าท่านนบี ﷺ ชอบการถือศีลอดด้วยอินทผลัม 3 ผลและสิ่งที่ไม่ผ่านการปรุงด้วยไฟ และทศนะที่เชื่อว่าการละหมาดตะรอวีฮ์นั้นมีผลบุญที่แตกต่างกันไปในแต่ละคำคืน

(4) กรณีการปฏิบัติเกี่ยวกับการประกอบพิธีฮัจญ์ ก่อให้เกิดการปฏิบัติในสิ่งที่คลาดเคลื่อน หรือเป็นอุตริกรรมในทางศาสนา เช่น ทศนะที่เชื่อว่าการเนียตและสวมชุดอิฮ์รอมีตั้งแต่เริ่มออกจากบ้านจะได้ผลบุญของฮัจญ์ที่สมบูรณ์, ทศนะที่เชื่อว่าหินดำ คือพระหัตถ์ (มือ) ขวาของอัลลอฮ์ในโลกดุนยาที่ปวงบ่าวสามารถสัมผัสได้ การรอบน้ำกุฎีอย่างดีและออกเดินสะอ์ระหว่างศอฟาและมัรวะฮ์ เขาจะได้รับ 7 หมื่นความดีในทุกย่างก้าว , การเจาะจงอ่านเฉพาะสุเราะฮ์ กุลฮุวัลลอฮ์อะฮ์ดในขณะรุกูฟที่อะรอฟะฮ์ และทศนะที่เชื่อว่าหากผู้ใดเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์แต่ไม่ได้เยี่ยมเยียนสุสานท่านนบี ﷺ เท่ากับผู้นั้นไม่ให้เกียรติหรือหยาบคายต่อท่าน

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหานั้นเกิดจากผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์ต่อกรณีความเชื่อและการปฏิบัติอบาดะฮ์ของสังคมมุสลิม 5 จังหวัดฝั่งอันดามัน พบได้ 8 แนวทางดังนี้

- 1) รณรงค์ให้สังคมมุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
- 2) อธิบายให้สังคมมุสลิมตระหนักถึงการทุ่มเทของบรรดาอุละมาอ์ในอดีตต่อการปกป้องฮะดีษหรือสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
- 3) สนับสนุนให้สังคมมุสลิมเรียนรู้วิชาการเกี่ยวกับฮะดีษในระดับที่สูงและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น
- 4) จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อเป็นเวทีให้มีการเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับอันตรายของฮะดีษเมาฎูอ์ระหว่างผู้รู้หรือนักวิชาการมุสลิมฝ่ายต่างๆ
- 5) แนะนำให้สังคมมุสลิมรู้จักและเข้าถึงบรรดาตำราหลักด้านวิชาการฮะดีษ
- 6) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่สังคมมุสลิมเกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบประเภทของฮะดีษผ่านสื่อต่างๆ
- 7) จัดทำหนังสือ ตำรา สารานุกรม หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับอันตรายของฮะดีษเมาฎูอ์ หรือหลักฐานที่ไม่ถูกต้อง และ
- 8) เสนอให้องค์กรด้านศาสนาในระดับต่างๆ ของสังคมมุสลิมมีนโยบายที่เข้มงวดต่อการเฝ้าสังเกตและป้องกันการแพร่หลายของความเชื่อและอบาดะฮ์ต่างๆ ที่ขัดต่อหลักการศาสนา

### การอภิปรายผล

1. การอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์และฮะดีษต่างๆที่ไม่ถูกต้องในกรณีความเชื่อสุดโต่ง (ฆุลว) เกี่ยวกับบรรดานบี วัละลี และคนซอลิฮ์เป็นความเชื่อที่เบี่ยงเบนจากหลักอะกิดะฮ์ที่ถูกต้อง ดังการอภิปรายผล ดังนี้

กรณีความเชื่อสุดโต่งเกี่ยวกับนุรของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อันเป็นความเชื่อเบี่ยงเบนที่ไม่มีหลักฐานที่ถูกต้องใดๆรองรับเป็นเพียงหลักความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากกลุ่มศูฟีในอดีต (Abd al-Rauf, 1995 : 177-188)

กรณีความเชื่อสุดโต่งเกี่ยวกับนบีคิฎร บรรดาอะลิมอะฮ์ส่วนใหญ่มิทัศนะว่า บรรดาอะดีษที่กล่าวถึงการมีชีวิตอยู่ถึงปัจจุบันของท่านนบีคิฎรและท่านนบีอิลยาซ ทั้งหมดเป็นอะดีษที่อ่อนและบางอะดีษก็เป็นอะดีษเมาฎู หรืออะดีษที่กุ่มขึ้นมาเพื่อโกหกใส่ท่านเราะฮ์ลุล ~~ฮ~~ ทั้งสิ้น (ดู al-Ghumariy.2008 : 42) และอ้างอิงมาจากอะดีษที่ไม่ถูกต้องและเป็นความเชื่อมงาย (คุรอฟาต) อันขัดต่อหลักอะกีดะฮ์ของอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ทั้งสิ้น (Ibn al-Qayyim,1969 : 67-76)

2. การอ้างอิงอะดีษเมาฎูและอะดีษต่างๆที่ไม่ถูกต้องในกรณีความเชื่อเกี่ยวกับ ความสิริมงคล (บะรอกัต) ของบุคคล เวลา และสถานที่ถือเป็นความเชื่อที่เปี่ยงเบนและหมิ่นหมิ่นต่อ การเป็นซิริก บิดอะฮ์และคุรอฟาต ดังการอภิปรายผล ดังนี้

การแสวงหาความบะรอกัต (ความสิริมงคล) หรือตะบ์รูกตามหลักการศาสนานั้นมี ทั้งกรณีที่อนุญาต (ฮะลา) และต้องห้าม (ฮะรอ) กล่าวคือ ตะบ์รูกที่อนุญาต ได้แก่ตะบ์รูกที่ ประกอบด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้ คือ 1) เป็นการตะบ์รูกต่อบุคคล หรือคุณสมบัติตามที่มิระบุในตัวบท หลักฐานว่ามีบะรอกัตเท่านั้นมิใช่เป็นการอวดอ้าง 2) ต้องมีความเชื่อว่าผู้ที่สามารถบันดาลหรือให้เกิด ความสิริมงคล (บะรอกัต) ขึ้นมานั้นคืออัลลอฮ์องค์เดียว สำหรับตะบ์รูกที่ต้องห้าม (ฮะรอ) เช่น การ แสวงหาบะรอกัตโดยเชื่อมั่นในสิ่งอื่นจากอัลลอฮ์ว่าสามารถบันดาลสิ่งที่ต้องการนั้นได้ เช่น สุสาน คนตาย สถานที่ หรือบุคคลสำคัญ ซึ่งขัดแย้งกับเงื่อนไขของตะบ์รูกในประเภทแรก

3. การอ้างอิงอะดีษเมาฎูและอะดีษต่างๆที่ไม่ถูกต้องในกรณีความเชื่อเกี่ยวกับการ เรียนไสยศาสตร์หรืออาศัยไสยศาสตร์เพื่อการรักษาเป็นความเชื่อเปี่ยงเบน และต้องห้ามในทางศาสนา ดังการอภิปรายผล ดังนี้

อะลิมอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ได้อธิบายว่าการหาหมอเพียงถามในสิ่งหนึ่งๆ ที่ต้องการรู้ เท่านั้น ซึ่งหากมิได้นำไปปฏิบัติแม้ไม่มีบทต้องลงโทษ แต่ถือเป็นสิ่งฮะรอ แต่หากเชื่อและปฏิบัติ ตามในสิ่งที่บอก ประการนี้ถือเป็น “กุฟร์” ส่วนการถามเพื่อเป็นการทดสอบ หรือจับเท็จ ย่อมไม่ถือเป็นที่ต้องห้าม เนื่องไม่เข้าข่ายตามอะดีษดังกล่าว (ดู Ibn al-Utaimin,1994 : 2/49)

เช่นกัน การเป่ารักษาตามรูปแบบที่ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักการศาสนาและถูก แสดงเอาไว้จากสุนนะฮ์ของท่านนบี ~~ฮ~~ นั้นต้องประกอบด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้ คือ 1) เป็นการเป่าด้วยดุ อาฮ์ที่ได้มาจากอายะฮ์อัลกุรอาน หรือสุนนะฮ์ 2) ถ้อยคำที่ใช้เป่าพึงเป็นภาษาอาหรับที่สามารถ ท่องจำ และเข้าใจความหมายได้ 3) ผู้ปฏิบัติต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจศาสนาและมีอะกีดะฮ์ที่บริสุทธิ์โดย เชื่อว่าการรักษานั้นเป็นเพียงสาเหตุหนึ่งซึ่งผู้ที่ทรงอนุมัติคืออัลลอฮ์เท่านั้น (al-Hakamiy,1995 : 2/509) ส่วนการเป่ารักษาโดยทั่วไปที่อาศัยอย่างอื่น เช่น ไสยศาสตร์ คาถาอาคม การพึ่งพาต่อผีสิง เทวดา และกระทำโดยบุคคลผู้ไร้ความรู้ หรือมีอะกีดะฮ์ที่ไม่ถูกต้องแล้วย่อมไม่เป็นที่อนุญาต เนื่อง อาจสุ่มเสี่ยงต่อการนึกคิดและกระทำในสิ่งที่เป็นการตั้งภาคีหรือซิริกต่ออัลลอฮ์ได้



4. การอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอและฮะดีษต่างๆที่ไม่ถูกต้องในกรณีความเชื่อเกี่ยวกับการทำนาย การดูดวงและการถือโชคกลางเป็นความเชื่อเปี่ยงเบนและต้องห้ามในทางศาสนา ดังการอภิปรายผล ดังนี้

การทำนาย การดูดวงและถือโชคกลาง โดยการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอบางบทที่ว่าความรู้เหล่านั้นเป็นวิชาภายในหรือความรู้ลับที่อัลลอฮ์ทรงใส่เข้าไปในหัวใจของบ่าวคนหนึ่งซึ่งอาจเป็นโตะครุ โตะหโม หรือวะลีบางคน ทั้งหมดล้วนเป็นการอวดอ้าง และบ้างก็เป็นการพึ่งพาต่อญิน หรืออำนาจรู้ลับต่างๆ ซึ่งเข้าข่ายเป็นการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ รวมทั้งความเชื่อในเรื่องโชค และการถือฤกษ์ยามต่างๆ

5. การอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอและฮะดีษต่างๆที่ไม่ถูกต้องในกรณีความเชื่อเกี่ยวกับอะซีมัด และเครื่องรางของขลังเป็นความเชื่อเปี่ยงเบนและต้องห้ามในทางศาสนา ดังการอภิปรายผล ดังนี้

อะซีมัด และเครื่องรางของขลัง อันหมายถึงวัตถุธาตุชนิดต่างๆที่ถูกทำมาเป็นสิ่งคุ้มกันให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ ซึ่งบ้างก็ทำมาจากเปลือกหอย แร่ธาตุมิถุนันต์ รวมถึงทำจากแผ่นผ้า หรือแผ่นกระดาษ ทั้งหมดเป็นสิ่งต้องห้ามและขัดแย้งกับหลักฐานจากอัลกุรอาน สุนนะฮ์ และทัศนะบรรดาอุละมาอ์อย่างชัดเจน ดังฮะดีษที่ว่า

(( إن الرقى، والتمايم، والتولة شرك ))

( أخرجه ابو داود، 3883 : 2009 ، أحمد ، 1977 : 3604 )

“ความว่า “ฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “อันที่จริงแล้วการเสกเป่าต่าง ๆ เครื่องรางของขลังต่าง ๆ และเครื่องของเสน่ห์ต่าง ๆ นั้น เป็นการตั้งภาคี”

(บันทึกโดย 'Abū Dawūd, 2009: 3883, 'Aḥmad, 1977 : 3604)

สำหรับกรณีของอะซีมัดที่ทำจากอัลกุรอานนั้นมีทัศนะที่เห็นด้วยนั้นได้อ้างการปฏิบัติของเศาะฮะบะฮ์บางท่านนั้น เป็นเพียงหลักฐานที่อ้างมาจากฮะดีษที่ไม่ถูกต้อง และพบว่ามีการบรรดาศักดิ์วิชาการเห็นต่างกัน แต่ที่มีน้ำหนักกว่านั้นคือไม่อนุญาต เนื่องเป็นการป้องกันสิ่งที่ไม่ถูกต้องที่จะตามมาภายหลัง และในเรื่องนี้มีหลักฐานที่ระบุการห้ามโดยรวมเอาไว้ ( al-Fawzān, 1998 : 2/83) อีกทั้งเป็นการปฏิบัติตามเจตนารมณ์แห่งข้อห้ามโดยรวม (อุมุม) ของฮะดีษที่ว่า

(( مَنْ تَعَلَّقَ تَمِيمَةً فَلَا أَمَّ لِلَّهِ لَهُ وَمَنْ تَعَلَّقَ وَدَعَةً فَلَا وَدَعَ لِلَّهِ لَهُ ))

( أخرجه أحمد ، 1977 : 17440 )

ความว่า “ผู้ใดแขวนเครื่องราง อัลลอฮ์ก็จะไม่ให้ความสำเร็จแก่เขา และผู้ใดแขวนวะดะอะฮ์ (เครื่องที่ทำจากเปลือกหอย) อัลลอฮ์ก็จะไม่ให้ความสงบแก่เขา”

(บันทึกโดย 'Aḥmad, 1977 : 17440)

อีกทั้งไม่ปรากฏแม้ฮะดีษสักบทเดียวเลยที่ท่านนบี ﷺ ที่สอนหรือระบุโดยตรงให้นำ กุรอานมาทำเครื่องราง มีแต่สอนให้ปฏิบัติตามคำสอนในอัลกุรอาน จึงอภิปรายได้ว่า การแขวนอะซีมัต หรือเครื่องรางของขลังโดยทั่วไปย่อมเป็นที่ต้องห้ามตามมติเอกฉันท์ของบรรดาอุละมาอ์ ส่วนอะซีมัตที่ทำมาจากข้อความอายะฮ์อัลกุรอานนั้นแม้เป็นที่เห็นต่างกัน แต่ที่ปลอดภัยและถูกต้องที่สุดคือการงดเว้นการปฏิบัติเนื่องค้ำึงถึงหลักป้องกันไว้ก่อนเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด (สัดด์ชะรออี) (al-Lajnah al-Dā'imah, 2003 :1/222)

6. การอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอ์และฮะดีษต่างๆที่ไม่ถูกต้องในกรณีความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อคนตาย และสุสานเป็นความเชื่อเปี่ยงเบนและเสี่ยงต่อการตั้งภาคี บิดอะฮ์ หรือ คุรอฟาต ตั้งการอภิปรายผล ดังนี้

กรณีการกล่าวตะฮ์ลีลขณะเดินไปส่งมัยยิตที่สุสาน และการก่อกุหลุมให้สูงขึ้นหรือการสร้างสิ่งปลูกสร้างหรือทำหลังคาเหนือหลุมฝังศพให้แน่นหนา มันคงนั้น ก็ไม่มีในแบบฉบับของท่านนบี ﷺ และการปฏิบัติของเศาะฮาบะฮ์ เช่นมีรายงานของท่านอะลี บิน อปีฏอ์ลิตต่อคำสั่งเสียของท่านนบี ﷺ ว่า

(أَنْ لَا تَدَعُ عِزْمًا وَلَا تَمْنَعُ وَلَا تَبْرَأَ مُشْرِبًا وَلَا سَوَّيْتًا)

(أخرجه مسلم، 1991 : 969)

ความว่า “ท่านอย่าปล่อยให้มัยยิตขึ้นนอกจากทำลายเสียอย่าให้หลงเหลืออยู่ และอย่าปล่อยให้มัยยิตหลุมศพใดๆ (ถูกก่อกุหลุมสูง) นอกจากทำให้มันเสมอราบเรียบ”

(บันทึกโดย Muslim, 1991 : 969)

และกรณีการสอนตลกให้แก่ผู้ตายไปแล้ว หรืออ่านบนหลุมฝังศพของเขา เป็นการอ้างหลักฐานจากฮะดีษที่ฎะฮะฟีฟ (al-Nawawiy, n.d : 5/304) ซึ่งไม่อาจกล่าวได้อย่างชัดเจนว่ามาจากท่านนบี ﷺ อย่างแท้จริงได้ ขณะที่อุละมาอ์บางท่านกล่าวว่าเป็นเพียงรูปแบบของชาวเมืองซามที่ปฏิบัติในช่วงที่อบูมุฮัมมัดเราะฮ์ได้เสียชีวิต (al-Sananiy, 2000 : 2/72) แต่ อุละมาอ์บางท่านตัดสินเป็นฮะดีษที่ไม่ถูกต้อง (ดู Ibn al-Qaiyim, 1984 : 1/206) และบ้างกล่าวว่าเกี่ยวกับการอ่านตลกในลักษณะดังกล่าวไม่มีปรากฏในฮะดีษใดๆในระดับเศาะฮีฮ์ หรือฮะสันเลย โดยเฉพาะบางท่านกล่าวว่าฮะดีษเกี่ยวกับตลกนี้เป็นฮะดีษเมาฎูอ์ด้วยซ้ำไป (al-Sananiy, 2000 : 2/113)

ส่วนกรณีการเย็บมัจจะงสุสานในวันศุกร์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏในหลักฐาน เนื่องการเย็บมัจจะงสุสานในอิสลามเพื่อเป้าหมายคือ เพื่อทบทวนเป็นบทเรียน ใคร่ครวญ คิดถึงอาคิเราะฮ์และความตาย อันเป็นบัญญัติศาสนาที่สั่งใช้แก่บรรดามุสลิมที่เป็นบุรุษเพศทั้งหลายโดยไม่เจาะจงสถานที่ และเวลา ซึ่งข้อควรปฏิบัติในการเย็บก็คือการกล่าวให้สลามและขออู้อากับผู้ตายทั้งหลาย

ที่อยู่ในกุบูรได้รับการอภัย และความเมตตาจากอัลลอฮ์ (ดู al-Lajnah al-Da'imah, 2003 : 1/434)

เช่นเดียวกับการเจาะจงเยี่ยมสุสานในวันอีดทั้งสอง เรื่องนี้ก็ไม่มีระบุในหลักฐานที่ถูกต้องใดๆ เลยทั้งอายะฮ์ อัลกุรอาน และฮะดีษเศาะฮี้ฮ์ หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติของบรรดาเศาะบะฮ์ และสลัฟซอลิฮ์ นอกจากเพราะอ้างอิงมาจากฮะดีษที่ไม่ถูกต้องแล้วอาจเป็นประเพณีหนึ่งที่ยึดกันมาแต่อดีตด้วยเหตุผล หรือกุศโลบายให้ญาติพี่น้อง หรือลูกหลานที่แยกครอบครัวไปอาศัยยังแดนไกลได้มีโอกาสกลับมาพร้อมหน้าพร้อมต้าย่างบ้านเกิด หลังจากเยี่ยมครอบครัวหรือญาติที่มีชีวิตแล้ว ก็ไปเยี่ยมสุสานเพื่อรำลึกและขออภัยให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ซึ่งหากเป็นการเยี่ยมแบบธรรมดาเช่นวันอื่นๆ ย่อมส่งเสริมให้ปฏิบัติและไม่ถือว่าผิดอันใด แต่หากปฏิบัติด้วยความเชื่อว่าการเจาะจงเยี่ยมในวันดังกล่าวคำสั่งจากศาสนา และมีความพิเศษกว่าวันอื่นๆ พร้อมกำหนดให้มีพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาขึ้นมามากมายในวันนั้นโดยเฉพาะบางแห่งมีการเข้าไปอยู่ปะปนกันระหว่างชาย หญิง ในสุสาน ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามชัดเจน และเท่ากับนำสู่การยึดเอาสุสานเป็นสถานที่จัดพิธีฉลองอันนับเป็นความผิดมหันต์ และสู่การทำชิริกได้อีกด้วย (Ibn al-Qayyim, 2011 : 1/166)

สำหรับกรณีทำบุญเนื่องครบรอบการตายด้วยการทำบุญ 3 วัน 7 วัน 40 วันหรือ 100 วันนั้นก็ไม่มีระบุไว้ในหลักฐานที่ถูกต้องและการปฏิบัติของสลัฟซอลิฮ์แต่อย่างใด นอกจากนั้น ประเพณีการจัดเลี้ยงอาหารเนื่องโอกาสครบรอบการตายมีว่าจะจัดโดยครอบครัวผู้ตายเอง หรือบุคคลอื่นก็ตาม เป็นเพียงทัศนะและมีใช้บัญญัติศาสนาเนื่องไม่มีปรากฏหลักฐานใดๆ จากแบบอย่างของท่านนบี ﷺ หรือการปฏิบัติของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ที่สี่ ทว่าเป็นอุตริกรรมที่พึงละทิ้งเนื่องเป็นการปฏิบัติที่เลียนแบบชนต่างศาสนิก (al-Lajnah al-Da'imah, 2003 : 9/145)

7. การอ้างอิงฮะดีษเมาฎูอในการปฏิบัติอิบาดะฮ์เกี่ยวกับการทำความสะอาด (แกะฮาระฮะฮ) เช่น กรณีการเจาะจงอ่านดุอาอ์ หรือบทอ่านบางบทในการทำแกะฮาระฮะฮ์ หรือวุฎูอ์ คือดุอาอ์ก่อนการท้าววุฎูอ์ ดุอาอ์ขณะทำความสะอาดอวัยวะต่างๆ การอ่านอายะฮ์อัลกุรซีย์หลังจากวุฎูอ์ การกล่าวเศาะลาawatหลังเสร็จจากวุฎูอ์ และการแหงนสายตาสู่ท้องฟ้าขณะอ่านตะชะฮะฮุดหลังจากวุฎูอ์ เป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง และเข้าข่ายบิตอะฮ์ หรืออุตริกรรมในศาสนา

สอดคล้องกับหลักเกณฑ์หนึ่งทางศาสนาที่ว่า “ทุกอิบาดะฮ์ที่อ้างอิงมาจากฮะดีษเมาฎูอ หรือฮะดีษที่ไม่เศาะฮี้ฮ์สิ่งนั้นย่อมถือเป็นบิตอะฮ์” (al-Shātibiy, 2000 : 1/224-231, al-Albaniy, 1992 : 242) กล่าวคือหลักมูลฐานเดิมในเรื่องอิบาดะฮ์ต่างๆ นั้นก็คือ “อัลเตากีฟิยะฮ์” อันหมายถึงก่อนที่จะเริ่มทำการอิบาดะฮ์ใดๆ ต้องรับรองคำสั่งใช้ทางศาสนาที่ชัดเจนเสียก่อนและมีอาจให้การยืนยันในข้อตัดสิน (หรือหุกม) ทั้งหลายได้นอกจากต้องอาศัยหลักฐานที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับในทางศาสนาเท่านั้น

8. การอ้างอิงฮะดีษมาฏอในการปฏิบัติอิบาดะฮ์เกี่ยวกับการกล่าวเศาะลาวาตก่อนการอิกอมะฮ์ เป็นการปฏิบัติที่อ้างอิงมาจากหลักฐานที่ไม่ถูกต้อง และไม่ได้รับการยืนยันโดยการปฏิบัติ และทัศนะใดๆ จากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ และอุละมาอ์ที่ถูกยอมรับของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ การปฏิบัติเช่นนั้นจึงไม่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับในทางศาสนา เนื่องจากเป็นบิดอะฮ์หนึ่งที่ฟังละทิ้ง สอดคล้องกับหลักเกณฑ์หนึ่งทางศาสนาที่ว่า “รูปแบบอิบาดะฮ์ใดๆ ที่สะลัฟซอลิฮ์ไม่เคยปฏิบัติ ไม่เคยสั่งสอน และไม่เคยใช้กล่าวอ้างอิงเป็นหลักฐานทางศาสนา สิ่งนั้นถือได้ว่าเป็นบิดอะฮ์” (al-Shāṭibiy, 2000 : 1/361, Ibn Taimīyah, 1990 : 2/591-597)

10. การอ้างอิงฮะดีษมาฏอในการปฏิบัติอิบาดะฮ์เกี่ยวกับการละหมาดสุนัตก่อนละหมาดวันศุกร์ เป็นเพียงการอ้างอิงหลักฐานมาจากฮะดีษที่มีพิรุช หากยังขัดแย้งกับบุคคลที่เชื่อถือได้อื่นๆ อีกด้วย เช่นที่ปรากฏในตำราอัลเศาะฮิฮ์ของมุสลิม ที่ระบุว่า “บุคคลใดละหมาดก็จงละหมาด (สุนนะฮ์) ก่อนหน้านั้น (หมายถึงก่อนละหมาดญุมอะฮ์) จำนวน 4 ร็อกอะฮ์ และหลังจากนั้น จำนวน 4 ร็อกอะฮ์” (ดูบันทึกโดย Muslim, 1991 : 881)

11. นอกจากที่อธิบายมาแล้ว การปฏิบัติอิบาดะฮ์ในกรณีอื่นๆ เช่น การละหมาดสุนัตต่างๆ การถือศีลอด และการประกอบพิธีฮัจญ์ ตามที่ปรากฏตัวอย่างในงานวิจัยซึ่งล้วนอ้างอิงมาจากฮะดีษมาฏอ หรือฮะดีษฎะอียะฮ์ฟิฏนัตัน ย่อมตกอยู่ในภาวะสุ่มเสี่ยงต่อการเบี่ยงเบนจากหลักการอันถูกต้อง ซึ่งบางกรณีอาจตกเป็นชิริก บิดอะฮ์ กุฟร์ หรือคอรอฟาต เนื่องรูปแบบอิบาดะฮ์ใดๆ ที่อ้างอิงมาจากฮะดีษที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะฮะดีษฎะอียะฮ์ฟิฏนัตัน หรือฮะดีษมาฏอสิ่งนั้นย่อมถือเป็นบิดอะฮ์ เนื่องหลักฐานเดิมในเรื่องอิบาดะฮ์ คือ “อัลเตากีฟิยะฮ์” หมายถึงอิบาดะฮ์ต่างๆ ในทางศาสนาจะปฏิบัติและยืนยันด้วยวิธีการอื่นๆ เช่นความคิดเห็น และการวินิจฉัยโดยปัญญามิได้ นอกจากปฏิบัติตามหลักฐานจากวะฮีย์ (Ibn Baz, 1991: 64) นั่นคืออัลกุรอาน และสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ โดยผ่านความเข้าใจและยืนยันโดยแนวทางของบรรดาชาวสะลัฟยุคแรกเป็นสำคัญ อิบาดะฮ์ในอิสลามจึงมีอาจใช้แนวทางหรือสูตรใดๆ นอกจากนั้นมาพิสูจน์ข้อตัดสิน (หุก่ม) หนึ่งๆ อันเกี่ยวกับศาสนาได้ (Ibn Taimīyah, 1995 : 2/693-694) กล่าวคือการปฏิบัติตาม (อิติบอา) ที่แท้จริงซึ่งตรงกับบัญญัติศาสนานั้น ต้องมีลักษณะที่สอดคล้องครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ด้านสาเหตุ 2) ด้านชนิด 3) ด้านจำนวน 4) ด้านวิธีปฏิบัติ 5) ด้านเวลา และ 6) ด้านสถานที่ของการปฏิบัติอิบาดะฮ์ หากไม่สอดคล้องตรงกับบัญญัติศาสนาทั้ง 6 ด้านดังกล่าวแล้ว การงานหรืออิบาดะฮ์นั้นย่อมไม่ถูกต้องและสมบูรณ์ และอาจถือเป็นการอุตริกรรม (บิดอะฮ์) สิ่งแปลกปลอมขึ้นมาในศาสนาของอัลลอฮ์ (Ibn al-Uthaimīn, 2004:115-116) เพราะมนุษย์มีอาจกำหนดสาเหตุ ชนิด จำนวน วิธีปฏิบัติ เวลา หรือสถานที่ของการปฏิบัติอิบาดะฮ์ใดๆ ขึ้นมาเองได้ นอกจากตามที่อัลลอฮ์ และเราะซูล ﷺ ของพระองค์ได้กำหนดอย่างสมบูรณ์ไว้แล้ว ดังนั้นหากผู้ใดอุตริสิ่งหนึ่งๆ ขึ้นแล้วเชื่อมโยงเป็นเรื่องศาสนา ทั้งที่ไม่มีหลักฐานที่สามารถอ้างอิงได้ สิ่งนั้นย่อมถือเป็นความหลงผิดและมีอาจนับเป็นเรื่องงมงายศาสนา มิว่าที่

เกี่ยวกับปัญหาความเชื่อ การปฏิบัติ คำพูดต่างๆ รวมทั้งที่เปิดเผยหรือไม่เปิดเผยด้วยเช่นกัน อัสฮาฎิ บียีได้อธิบายโดยอ้างคำพูดของอิมาม มาลิก ที่ว่า “บุคคลใดอุตริบิดอะฮ์หนึ่งๆขึ้นมาในอิสลามโดยเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่ดี การทำเช่นนั้นเท่ากับเป็นการกล่าวอ้างว่า มุฮัมมัด ﷺ ทรมานต่อการเป็นศาสนทูต (al-Shāṭibiy,2000 : 1/62)

สำหรับแนวทางแก้ไข จากผลการวิจัยพบว่าสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดชายฝั่งอันดามันโดยเฉพาะผู้มีบทบาทในทางศาสนา เช่น อิมาม เคาะฎิบ บิลาล ผู้นำศาสนา หรือนักวิชาการ ส่วนใหญ่ยังมีความรู้ ความเข้าใจในทางศาสนา เช่น เกี่ยวกับฮะดีษเมาฎูฮ์ที่จำกัดเนื้อมีความรู้ด้านศาสนา ระดับฟัรฎูฮ์อื่น 39.4 ระดับอิบติดาอียี 20.6 ระดับชะนาวียี 17.5 ส่วนใหญ่รับการศึกษาจากสถาบันภายในประเทศ ส่วนระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีเพียง 4.4 เท่านั้น จึงควรมีกระบวนการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและลึกซึ้งเกี่ยวกับบรรดาฮะดีษต่างๆที่สามารถอ้างอิงเป็นหลักฐานได้และไม่ได้ในทางศาสนาอย่างมีระบบซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เสนอแนะจากการสัมภาษณ์บรรดานักวิชาการมุสลิม ได้แก่ 1) รมรงค้ให้สังคมมุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ 2) อธิบายให้สังคมมุสลิมตระหนักถึงการทรมานของบรรดาอุละมาอ์ในอดีตต่อการปกป้องฮะดีษหรือสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ 3) สนับสนุนให้สังคมมุสลิมเรียนรู้อะฮ์ลเกี่ยวกับฮะดีษในระดับที่สูงและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น 4) จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อเป็นเวทีให้มีการเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับอันตรายของฮะดีษเมาฎูฮ์ระหว่างผู้รู้หรือนักวิชาการมุสลิมฝ่ายต่างๆ 5) แนะนำให้สังคมมุสลิมรู้จักและเข้าถึงบรรดาตำราหลักด้านวิชาการฮะดีษ 6) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่สังคมมุสลิมเกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบประเภทของฮะดีษผ่านสื่อต่างๆ 7) จัดทำหนังสือ ตำรา สารานุกรม หรือเว็บไซต์เกี่ยวกับอันตรายของฮะดีษเมาฎูฮ์ หรือหลักฐานที่ไม่ถูกต้อง และ 8) เสนอให้องค์กรด้านศาสนาในระดับต่างๆของสังคมมุสลิมมีนโยบายที่เข้มงวดต่อการเฝ้าสังเกตและป้องกันการแพร่หลายของความเชื่อและอิบาดะฮ์ต่างๆที่ขัดต่อหลักการศาสนา

### ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการอ้างอิงฮะดีษเมาฎูฮ์ในกรณีความเชื่อ และการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของสังคมมุสลิมใน 5 จังหวัดฝั่งอันดามัน” ครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้านดังนี้

1. การนำผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งจากผลของการวิจัยที่ได้มาจากการวิจัยในครั้งนี้ ควรนำไปดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้ 1) นำผลการวิจัยออกเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับฮะดีษเมาฎูฮ์ และอันตรายของฮะดีษประเภทแก่สังคมมุสลิมผ่านสื่อต่างๆ เช่น ตำรา หนังสือ การสอน การบรรยาย และการพูดคุย 2) นำผลการวิจัยออกเผยแพร่ โดยนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาเกี่ยวกับฮะดีษ อะกีดะฮ์ และอิบาดะฮ์ในสถานศึกษาต่างๆ เช่น ปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอน

ศาสนาอิสลาม และมัสยิด เพื่อจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น และ 3) นำผลการวิจัยออกเผยแพร่แก่ผู้ที่มีความสนใจทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องฮะดีษเพื่อจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง

2. การทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งจากผลของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเห็นสมควรศึกษาวิจัยในประเด็นหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ศึกษาเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างฮะดีษเมาฎูอและฮะดีษฎะอ์ฟในทัศนะของอุละมาฮ์ฮะดีษและฟูเกาะฮฺฮาอ์
- 2) บทบาทของนักวิชาการมุสลิมไทยต่อการฟื้นฟูสุนนะฮ์และการต่อต้านบิดอะฮ์
- 3) ศึกษาข้อแตกต่างระหว่างมะซอลิหฺมูรสะละฮ์และบิดอะฮ์ในประเด็นทางศาสนา

#### บรรณานุกรม

นักเรียนเก่าอาหรับ,สมาคม. 1998. พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย.อัลมะดีนะฮ์ อัลมุเนาะเราะฮ์ : ศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

Aḥmad, Aḥmad bin Hanbal.1977.al-Musnad (المسند). Beirut : al-Maktabah al-Islāmiy.

al-Albāniy, Muḥammad Nāsir al-dīn.1992. Ahkām al-Yanaizz Wa Bid‘uha أحكام الجنائر (أحكام الجنائر). Riyād : Maktab al-Ma‘ārif.

\_\_\_\_\_. 2000. Ṣaḥīḥ al-Targhīb wal-Tarhīb (صحيح الترغيب والترهيب). Riyād : Maktabah al-Ma‘ārif.

al-Athariy, ‘Abdullah bin ‘Abdul-Ḥamiid.2002. al-Wajīz fī ‘Aqīdah al-Salaf al-Sāliḥ (الوجيز في عقيدة السلف الصالح). Beirut : Dār ‘Ibn Kathīr.

‘Ibn Bāz, ‘Abd al-Azīz bin ‘Abdullah .1991. al-Taḥqīq wa al-Idāh li Kathir min Masa’il al-Hajj wa al-‘Umrah wa al-Ziyārah (التحقيق و الايضاح لكثير من مسائل الحج و العمرة والزيارة). Riyād : al-Ri‘āsaḥ al-‘Āmmah li Idārat al-Buhūth al- ‘Ilmīyah wa al-Iftā’.

al-Bukhāriy, Muḥammad bin Ismā‘il.1990. Ṣaḥīḥ al-Bukhāriy (صحيح البخاري). Dimashq : Maktabah Dār al-Bayān.

- Abū Dāwud, Sulaimān bin al-Ash‘ath. 2009. Sunan Abī Dāwud (سنن أبي داود).  
Dimashq : Dār al-Risālah al-‘Ālamīyah.
- al-Fawzān, Ṣālih bin Fawzān.1998. al-Irshād Ilā Ṣaḥīḥ al- I’tiqād wa Radd ala ahl  
al-Shirk wa al-Ilhād (الإرشاد إلى صحيح الاعتقاد والرد على أهل الشرك).  
Riyād : Dār al-‘Āṣimah.
- ’Ibn al-Jawziy, ’Abd al-Raḥmān bin ‘Aliy.n.d. al-‘Ilal al-Mutanahīyah fi al-Hadīth  
al-Wahiyat (العلل المتناهية في الأحاديث الواهية). Lahor : Idārah Tarjuman al-  
Sunnah.
- al-Lajnah al-Da‘imah lil-Buhūth al-‘’ilmīyah wa al-Iftā’.2003. Fatāwā al-Lajnah al-  
Dā’imah lil-Buhūth al-‘’ilmīyah wa al-Iftā’ (فتاوى اللجنة الدائمة للبحوث  
العلمية والإفتاء) . Riyād :Dār al-Mu ’ayyad.
- Muslim, Muslim bin al-Hajjāj.1991. al-Ṣaḥīḥ (الصحيح). Al-Qāhirah : Dār al-Ḥadīth.
- al-Nawawiy, Yahya bin Sharaf. n.d. al-Majmū‘ Sharh al-Muhadhdhab (المجموع شرح  
المهذب). Jiddah : Maktabah al-Irshād.
- ’Ibn al-Qayyim, Muḥammad bin Abi Bakr.1969. al-Manār al-Munīf fi al-Ṣaḥīḥ wa  
al-Ḍa‘īf (المنار المنيف في الصحيح والضعيف). Aleppo : Maktab al-Maṭbu‘āt  
al-’Islāmīyah.
- \_\_\_\_\_. 1984. Zad al-Ma‘ad fi Hady Khair al-‘Ibad (زاد المعاد في هدي خير  
العباد). Beirūt : Muassash al-Risālah.
- \_\_\_\_\_. 2011. Ighāthah al-lahfān min maṣā’id al-Shaytān (إغاثة اللفان في  
مصائد الشيطان). Jiddah : Majma al-Fiqh al-’Islāmīy.
- al- Ṣan‘āniy, Muḥammad bin Isma‘il.2008. Tathīr al-I’tiqād ‘an Adrān al-Ilhād  
(تطهير الاعتقاد عن أدران الإلحاد). Riyād : Dār al-Tawḥīd.
- al-Shāṭibiy, Ibrāhīm bin Mūsa. 2000. al-I’tiṣām (الإعتصام). Bahrain : Maktabah al-  
Tawḥīd.

- Ibn Taimīyah, Aḥmad bin ‘Abd al-Halim. 1990. Iqtida’ al-Sirat al-Mustaḳim : Mukhalafah Aṣḥab al-Jahim (اقتضاء الصراط المستقيم مخالفة أصحاب الجحيم). Riyād : Maktab al-Rushd.
- \_\_\_\_\_. 1995. Majmū‘ al-Fatāwā (مجموع الفتاوى). al-Madīnah al-Munawwarah : Majma‘ al-Malik Fahd.
- Ibn al-‘Uthaimīn, Muḥammad bin Ṣāliḥ. 1994. al-Qawl al-Mufīd Sharḥ Kitāb al-Tawḥīd (القول المفيد على كتاب التوحيد). Riyād : Dār al-‘Āṣimah.
- \_\_\_\_\_. 2004 . Sharḥ al-Arba‘īn al-Nawawīyah (شرح الأربعين النوويية). Riyād : Dār al-Thurayya.